

Katedra

MARIBORSKIH ŠTUDENTOV

APRILA 1966

MARIBOR

ST. 2

1936

in 1966

Izdaja Zveza študentov Jugoslavije, odbor visokošolskih zavodov v Mariboru. List ureja uredniški odbor: Slavko Pukl, Matjaž Mulej, Janez Ujčič, Martin Pranicki, Olga Cerič (ektor in korektor) in Marjan Šrimpt. Glavni in odgovorni urednik: SLAVKO PUKL. — Uredništvo: Tomšičeva 45, telefon 22-877. — Izvod 50 par. — Rokopisov ne vratimo. — Tisk: časopisno podjetje Mariborski tisk.

Kako dolgo še dijaški domovi - razvaline

Po kongresu SZDL Slovenije in predzveznim kongresom Socialistične zveze se med mladimi ob razpravah o temah pojavlja vrsta aktualnih in življenjskih vprašanj. Gotovo ni slučaj, da so ta vprašanja tesno povezana z življem, šolanjem in vključevanjem mladih v družbeno politično življenje. Vsakodnevna srečanja s težavami, napakami in odmiki od željene prakse nam narekujejo ta vprašanja, ki so resda mnogokrat nepodkrepljena, zaletava in včasih izvirajo tudi iz slabega poznavanja posameznih vprašanj; so pa zato odkrita in izrečena v želji popraviti in spremeniti.

V ŠOLSTVU DRUGE STOPNJE JE VELIKO RAZNIH PROBLEMOV, TAKO NESMOTRNO OMREŽJE, SKROMNE MATERIALNE MOŽNOSTI, POMANJKLJIVO SODELOVANJE Z GOSPODARSTVOM IN DRUŽBENIMI SLUŽBAMI. DIAŠKI DOMOV JE ČEDALJE MANJ, STIPENDIRANJE JE MINIMALNO, KREDITI ZA ŠOLANJE PA ŠE NISO UVedeni.

Če se ustavimo samo ob točki o diaških domovih, bomo našli na našem območju vrsto perečih problemov. Če tokrat izpustimo že tolikokrat ponovljeno željo po drugem študentskem domu v Mariboru in pogledamo, kakšno je stanje v diaških domovih, bomo dobili zaskrbljujočo sliko.

S tem, ko so se v Mariboru odpirale vedno nove srednje šole, že ustanovljene pa so (zaradi velikega dotoka) nenormalno zviševale zmogljivost, pa so popolnoma ob strani ostali diaški domovi. Stavbe, v katerih so ti diaški domovi, niso bile zgrajene v temenje. Vse stavbe, v katerih so diaški domovi, so potrebne temeljite obnove, vendar bi za takšna dela potrebovali velika sredstva. Od kod? Sklad za financiranje šol druge stopnje skrbi le za osnovno dejavnost šol in za osebne dohodke vzgojnega osebja. Uprave domov pa morajo glede vseh ostalih izdatkov gospodariti z oskrbninami.

Skoraj vsa sredstva, zbrana z oskrbnimi, v večini domov porabijo za hrano, za vzdrževanje in obnovo inventarja pa ostane zelo malo. Razmere v diaških domovih pa postajajo tako iz dneva v dan bolj nemogoče.

V domu TSS za kemijo v Rušah živi 150 fantov in deklet v poslopju, ki je obenem osemletka, internat in srednja šola. V spalnicah, ki so brez omara, spi po 26 do 30 dijakov. Na enega vzgojitelja pride 50 dijakov.

V internatu srednje kmetijske šole, kjer so sicer najboljše razmere glede kvadrature na posameznega gojenca, pride na enega vzgojitelja 60 dijakov.

Mesečne oskrbovalnine v diaških domovih se sušejo od 210 N dinarjev do 320 N dinarjev. To so v primeri z življenjskimi stroški študentov sicer nizke številke, postanejo pa toliko bolj zaskrbljujoče ob dejstvu, da izredno majhen del srednješolcev dobiva stipendije, in sicer v višini od 70(!) N dinarjev do 150 N dinarjev. Razliko, ki nastaja, krijejo dijaki največ s pomočjo od doma in seveda s tem, da se odpovedujejo posameznim obrokom hrane, obleki ipd. Ob tako neenakih pogojih šolanja, ki jih ustvarjajo materialne ovire, verjetno ne bo mogoče uresničiti težnje, ki je izražena v temah:

V ZAGOTavljanju ENAKIH MOŽNOSTI ZA ŠOLANJE VSE MLADINE IMAO NAJVEČJO ODGOVORNOST REPUBLIKE IN KOMUNE.

V zadnjih mesecih smo večkrat slišali razprave, da je sedanji sistem finančiranja šolstva slab, nepravičen in mogoče tudi nehuman. Zato je edino pravilno zavzemanje vseh odgovornih činiteljev za nov sistem financiranja vzgoje in izobraževanja, ki mu bomo zagotovili samostojne in stalne finančne vire. Z urejenim financiranjem pa bo mogoče tudi urediti nevzdržne razmere v diaških domovih in zagotoviti v njih dijakom kaj več kot golo steljo.

S. P.

OB PRVEM MAJU, PRAZNIKU DELA, ČESTITAJO VSEM PROFESORJEM, ŠTUDENTOM IN DIJAKOM

MESTNI SVET MARIBOR
IN DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE
OBČINE CENTER

O delu odbora ZŠ

Komisija za tehnično vzgojo pri odboru ZŠ MVZ je pripravila avto-moto in foto tečaj Kljub temu, da so stroški avtomoto tečaja za študenta s novprednimi dohodki veliki, se je prijavilo 90 kandidatov. Tečaj se je pričel 18. t. m., in ga bodo strokovno vodili inštruktorji študentskega avto-moto društva SOLT iz Ljubljane. Za foto tečaj se je prijavilo 25 kandidatov. Tečaj bo v študentskem domu v izvedbi fotokino kluba Maribor. Tečaj je brezplačen, ker vse stroške krije odbor ZŠ MVZ. Po končanem tečaju bodo kandidati dobili naziv fotoamaterja A kategorije.

Tine Toplišer

Komisija za politično-ideološko delo pripravlja razgovor s tovaršico Vido Tomšičevico o temi »nacionalno vprašanje« in »SZDL in študentska organizacija«. Razgovor bo v obliki javne tribune v mesecu maju.

Tudi študentje so se priključili k akciji »pomoč Indiji«. Na poziv medobčinskega centra klubov OZN so posamezni odbori po šolah pričeli z zbiranjem denarja. Odbor ZŠ MVZ raziskuje na pobudo medobčinskega centra klubov OZN možnost ustanovitve posameznih klubov po šolah.

Študentski globus

BEOGRAD: Beograjska gospodarska zbornica je na posebnem sestanku v marcu letos povabila beograjske gospodarske organizacije k sodelovanju z beograjsko univerzo pri reševanju problemov na relaciji mlad strokovnjak — gospodarska organizacija. Ugotovili so namreč, da trenutno samo Elektronska industrija Niš štipendira več študentov beograjske univerze kot vsa podjetja in ustanove iz Beograda (1047 štipendistov). Zato bosta zavod za plan mestne skupščine in gospodarska zbornica izdelali plan potreb po kadrih v vseh področjih in panogah gospodarstva, da bi potem skupno z univerzo in gospodarskimi organizacijami primerno ukrepali. Gre namreč tako za problem, da gospodarstvo neustrezeno sprejema mlade strokovnjake in da obenem beograjsko gospodarstvo že nima dovolj strokovnjakov, kot tudi za problem nadaljnega, bolj speciliziranega izobraževanja kadrov po diplomi sodelovanju med gospodarstvom in univerzo. Obenem je gospodarska zbornica predlagala tudi ustanovitev centra za šolanje vodilnih kadrov, ki naj bi bodoče voditelje usposabljali za tovrstno delo, za katero jih ne usposablja nobena fakulteta.

AVSTRIJA: Trije predstavniki Zveze študentov Sovjetske zveze bodo letos na vabilo Zveze študentov Avstrije obiskali Avstrijo. Tako bodo vrnili obisk avstrijskih študentov v Sovjetski zvezzi. V tedna se bodo avstrijski študentski predstavniki seznanili z delom Avstrijske študentske zveze. Razen Dunajsta predvidena tudi obiska v Gradcu in Innsbrucku in na tamkajšnjih visokošolskih zavodih. Sovjetski študenti bodo navezali stike z organizacijami, zastopanimi v centralnem komiteju, kot tudi s funkcijarniki Zveze študentov; spoznali se bodo torej z Zvezo socialističnih študentov, s krožkom liberalnih študentov in vvolino skupino avstrijskih akademikov.

NIZOZEMSKA: Uvedba omejitve pri vpisu na medicinsko fakulteto univerze v Utrechtu s sprejemnim izpitom, pri katerem naj bi izločili 30% prijavljenih kandidatov, je izvajala protest Nizozemskega študentskega sveta (NSR). V rezoluciji je NSR izrazil mnenje, da tak sklep v nasprotju s splošno pravico do visokošolskega študija, in bo razen tega precej pripomogel k poškodovanju zdravnikov.

SOVJETSKA ZVEZA: V Donecku, rudarskem mestu v Ukrajini, so odprli novo univerzo. Tako ima Sovjetska zveza sedaj 42 univerz.

ZDA: S ponudbo štipendij belim študentom so vodilni črnski collegi oznanili, da se začenja novo poglavje v njihovi zgodovini. Dotok belih študentov v nekatere črnske univerzitetne mesta že daljši čas postopno raste. Prav gotovo je pripravljeno teh zavodov, da povežejo nadaljnje integriranje s podporo spodbujanjem, a revnim belim študentom, ki bi brez njihove pomoči le težko študirali, znak njihove zrelosti. Avantgardisti nosilci takšnega razvoja sta zlasti Hamptontov inštitut v Virginiji in univerza Fisk v Tennesseeju.

PLENUM ODBORA ZVEZE ŠTUDENTOV MVZ

Na plenumu odbora Zveze študentov mariborskih visokošolskih zavodov, ki je bil v začetku aprila, so študentje govorili predvsem o predlogu poslovnika odbora Zveze študentov, o aprilskej študentskej tednu priateljstva ter o vsebinski usmeritvi mariborskoga študentskega lista Katedre. Študentje so bili mnogi, da poslovnik, ki je bil izdelan zaradi točnega pravno-organizacijskega poznavanja dela odbora Zveze študentov, popolnoma ustreza

svojemu namenu. Glede vsebinske usmeritve Katedre pa so na plenumu menili, da bi bilo treba v bodoče v študentskem listu objavljati več polemičnih člankov, ki bi zajemali študijske probleme, odnos študenta do kulture ter do družbeno političnega dogajanja sploh. Na plenumu so razpravljali še o aprilskej študentskej tednu priateljstva ter o tekoči problematiki odbora Zveze študentov.

-ek

KLUB MLADIH

V Orožnovi ulici v Mariboru je že nekaj časa odprt Klub mladih, ki ga je ustavil občinski odbor Socialistične zveze delovnega ljudstva Maribor Center. Klub je

namenjen vsej mladini, domaćim in tujim študentom za izobrazbo, razvedrilo itd. V prostorih kluba, ki so zares lepo opremljeni, bodo priznali razne aktualne pogovore o vprašanjih, ki mladino neposredno zanimalo. Organizatorji programa so predvideli vsak dan kakšno zanimivo predavanje ali kulturno prireditve. Tako nameravajo na primer v spored redno vključevati nastope folklorne skupine KUD Student iz Maribora, v naslednjih dneh pa nameravajo organizirati mednarodni večer priateljstva. Če bo delo kluba resnično potekalo po predvidenih smernicah, bo Klub mladih nedvomno velika pridoblitev mariborske mladine.

Na posvetovanju smo prišli do zaključka, da je potrebno v tekstu nekatere stvari spremeni. Avtor se s tem strinja. O spremembah smo obvestili tudi člane študentskega odbora.

KUD STUDENT obvešča javnost, da so vsa ostala govorilčna izmišljena. Zato tudi za njih ne odgovarja.

Kulturno umetniško društvo
STUDENT MARIBOR
Predsednik:
Vili Kolarč, 1.

Četrtnič Kidričeve nagrade za naše kolege

Cetrti let po vrsti je 11. aprila, ob obletnici smrti Božrika Kidriča, predstojnik združenja visokošolskih zavodov v Mariboru in predsednik upravnega odbora sklada Kidričevih nagrad za študente združenja mariborskogih visokošolskih zavodov podelil nagrade tega sklada za posebno uspela diplomska in druga dela. Nagrade so dobili:

— nagrade 2. stopnje: Milan Vižintin, diplomant VTS (Dimenzioniranje električne opreme v stiskalnici elektrarne z upoštevanjem časovnih konstant v karakteristikah generatorjev in napetostnih regulatorjev), Alfonz Vreznik, diplomant VTS (Izračun in konstrukcija reduktorja za pogon transportnega traku v varjeni izvedbi s stožčastimi zobniki v prvi prestavji in z valjastimi zobniki v drugi prestavi), Ivan Hren, diplomant PA (Družbeno geografski razvoj Središča), Ivanka Zvab, diplomantka VEKS (Tendence modernega turizma z ozirom na razvoj avtomobilizma), Stanko Gajzer, diplomant VTS (Naprava za rezkanje notranjega ozobljenja na stroju OF 10, znamke Toz);

— nagrada 3. stopnje pa je prejela le Marija Gobec, diplomantka VEKS (Analiza zaključnega računa TP Zarja Maribor za leto 1964).

Letos žal niso predložili nobenih ustreznih del študenti višje agronomiske in višje pravne šole ter študenti višje stomatološke šole.

Ob koncu podelitve je upravni odbor sklada Kidričevih nagrad za študente združenja mariborskogih visokošolskih zavodov razpisal tudi teme, ki naj bi jih študenti obdelali v prihodnjem obdobju, za nagrjevanje prihodnjega 11. aprila, ob 14. obletnici smrti Božrika Kidriča.

mm

PISMO UREDNIŠTVU

Kulturno umetniško društvo Študent pojasnjuje

Ker je prišlo v zvezi s tekstrom Toneta Partliča Reformirana Sneguljčica ali beraška opere, ki ga študira študentski oder pri Kulturno umetniškem društvu STUDENT, do vsemogočih neresničnih govorov, imam Kulturno umetniško društvo STUDENT za dolžnost, da pojasni študentom mariborskogih visokošolskih zavodov ter ostalim občanom mesta Maribora naslednje:

Študentski oder je pričel z vajami Partličevega teksta meseca januarja. S tekstrom so bili seznanjeni tudi tovarši na združenju visokošolskih zavodov v Mariboru. Ker so bile v tekstu replike, ki bi si jih lahko javnost na predstavi napačno tolmačila, so opozorili avtorja in KUD »STUDENT«, da se le-te črtajo oziroma spremene. Ker se predstavniki študentske organizacije in KUD »Student« vmesno posvetovali z tovarši s teh stvarev

nik ZKPO), Ivo Jurhar (predsednik odbora ZŠ MVZ), Jože Cugej (sekretar odbora ZŠ MVZ), Slavko Pukl (glavni in odgovorni urednik KATEDRE), Vili Kolarč (predsednik KUD STUDENT), Tone Partlič (avtor teksta).

Na posvetovanju smo prišli do zaključka, da je potrebno v tekstu nekatere stvari spremeni. Avtor se s tem strinja. O spremembah smo obvestili tudi člane študentskega odbora.

KUD STUDENT obvešča javnost, da so vsa ostala govorilčna izmišljena. Zato tudi za njih ne odgovarja.

Kulturno umetniško društvo
STUDENT MARIBOR
Predsednik:
Vili Kolarč, 1.

Izobraževanje inženirjev čedalje bolj pomembno

Zdaj, ko je intenzivnost študija dobila pomembno mesto v številnih diskusijah o visokošolskem študiju in ko te diskusije obsegajo čedalje več teoretičnih predlogov o tem, kako pripraviti študenta, da bo diplomiral čimprej in se zaposlil, naj tudi prispevek, ki ni popolnoma identičen, pomaga vsaj k razumevanju in nadaljnemu izobraževanju strokovnjakov na visokih in višjih šolah. Moj namen je, da bi spregovoril obširneje o izobraževanju strojnih inženirjev na višji šoli, čeprav se seveda ne morem zapreti samo v te meje, saj so vsi tehnični poklici zelo sorodni, in tako večina ugotovitev lahko ima tudi splošno veljavo.

Solska reforma, ki smo jo začeli izvajati pred nekaj leti, je na široko omogočila razvoj šolskih institucij in ustavljanje novih, različnih smeri in stopnji. Ce je začetek reforme obeta zelo presečljive rezultate, zlasti kar zadeva število izšolanih strokovnjakov, so se tudi kmalu potem pojavitve pomajkljivosti tega enostranskega presečenja. Ce smo lahko pridobili na kvantiteti, smo izgubili kvaliteto, ki nam jo je oropala dirka s časom. Po vprečna doba študija se je skrajšala predvsem zaradi skrajšane dolžine poučevanja — predavanj (zmanjšanje števila semestrov), medtem pa so zaradi tega učni programi imeli znatno škodo. Vse kaže, da ob uvajanjem reforme šolsstva analiza ni bila dovolj prečina — in niti ni mogla biti. Težko si je namreč predstavljati, da bi lahko visokošolski študij skrajšali za eno petino, pri čemer nismo poskrbeli, da bodo šole in fakultete lahko opremile svoje učilnice, laboratorije, delavnice in študentom v krajskem času nudile kvalitetnejši pouk.

Solska reforma je prinesla tudi novost stopnjevanja študija na visokih šolah in vzporedno s tem ustavljanje višjih šol, ki po rangu ustrezajo prvi stopnji fakultetnega študija. Danes že praksa kaže, da skoraj nobena univerza v Jugoslaviji ni več nadvdušena nad stopnjevanjem študija na fakultetih, kajti program in gradivo je težko razdeliti tako, da bi študentje v času študija dvakrat organiko končali predavanja, dvakrat Izpite in dvakrat diplomirali. Težnja, da bi opustili stopenjski študij na tistih fakultetih, ob katerih so že ustrezne višje šole, ni natekeljena, in se bo najbrž tudi uspevala uveljaviti v praksi.

Stvar, o kateri moramo od tega trenutka dajti resno govoriti kot o nečem posebno važnem za naš izobraževalni sistem, so višje šole. Le-te ne morejo ostati že dalje popolnoma istovetne fakulteti prve stopnje, saj je njihova naloga, da dajo strokovni kader, ki bo sposoben samostojno reševati določene tehničke in gospodarske probleme. Zatanko delo je potrebna zaključena izobrazba, pridobljena le na zavodu, ki predvideva programe takšnega značaja, obogatene z mnogimi praktičnimi izkušnjami.

Skoraj ves izobraževalni proces pri nas je danes takšen, ki daje gospodarstvu diplomante, in le-ti so sicer formalno izobrazbo uspešno dokončali in vseki precejšnjo mero teoretičnega znanja, manjši jih pa osončna praktična iznajdljivost. Ker menim tu govoriti predvsem o strojnikih in njihovem izobraževanju, je še zlasti važno, da vemo, kakšne so potrebe po teh kadrih v industriji in kakšne so kvalifikacije izobraževalnega sistema, kjer se le-ti šolajo.

Dobrje je, da industrija potrebuje dobre in ustvarjalne konstrukteurje ter tehnologe bolj kot kdajkoli prej. V našem tehničnem svetu zdaj ne bo potrebno samo znanje, temveč tudi volja in vztrostnost, če bomo hoteli držati se viano razdaljo s tehnično razvitimi deželami Evrope in sveta. Toda konstruk-

terškega poklica se ne moremo prilučiti kar čez noč. Teoretični predmeti so povsem eksakti, determinirani, ki jih je možno sprejemati in naštudirati s pomočjo matematične analize. So zakoni, aksiomi, ki veljajo neizpodbitno, konstruiranje pa je kategorija zase, in ni odvisna le od volje, marveč tudi od naravnosti. To je ustvarjalno delo, proces, ki aktivira v tvorcu vse razpoložljive komponente človeških sposobnosti in je vse čas povezan z vsemi znanji in poznavnimi snovi, kakor tudi z idejo o napredku in izboljševanju. Vse racionalne misli ne morejo dati predstave o konstruiranju, zato je toliko bolj važno, kakšen poudarek bomo dali konstruiranju kot predmetu posebej ali v povezavi z ostalimi strokovnimi predmeti. Pomen, ki ga konstruiranje ima, pri nas še zdaj ni pravilno doumljiv, in ga večina laikov ima za mehanično delo. Klj ne zahteva kdake kakšne umske obremenitev. To pa je velika zmota in v tem pogledu grešijo vsi, ki ne priznavajo glavnih odločilnih vlog v tehničnem razvoju — prav konstrukterjem.

Ne samo to, da je konstruiranje delo, ki zahteva dobro poznавanje snovi in abstraktno mišljenje, temveč je to tudi postopek oživljanja abstrakcije, poščevanje v svet tehničke risbe, dalje v proizvodne oddelke, v dokončno obliko in funkcionalnost, ki jo strogo preizkuša namen, kateremu služi. Kdor to delo pozna, ve, da se odgovornost ne neha ob predaji dokumentacije, temveč ostane povezava med konstruiranjem in predmetom, ki ga je konstruktorsko zasnoval, nepretirana skozi vse faze fizičnega nastanka, preizkušnje, spremembe konceptov, rešitve, uspeh, ali pa tudi neuspeh lastnega dela. Vse službe v industriji le dopolnjujejo osnovno konstruktorsko dejavnost. Konstruiranje je pa hrbitenica dobre in moderne industrije; če je ta brez idej, potem zamre slikehna napredna dejavnost, kakor je to primer povaš drugod.

Sele ko bomo dali konstruktorski dejavnosti mesto, ki ji gre, in ko bomo znali ocenjevati odvisnost industrijskega vzpona prav od strokovne moći inženirskih kadrov, tedaj morda ne bo težko uvideti, kako naj se takšni strokovnjaki šolajo. Poleg poudarka strokovnimi in teoretičnim predmetom je treba uvesti novo kvalitetno: samostojno konstruiranje. Slabost današnjega izobraževalnega sistema je ta, da šola ali fakulteta ne da industrijski inženirja, ki bi bil takoj, ali v najkrajšem času sposoben reševati konstruktivno tehnične probleme; svoj izvor pa ima ta v dejstvu, da v času šolanja ni bil prebujen ustvarjalni duh in tehnična intuicija. Na potrebno posebej opozarjati, koliko časa in denarja je šlo s tem v izgubo, in je sploh vprašanje, če se zamujeno še da povsem nadoknadi. Morda je čas, da torej tudi v višjem šolstvu v času splošnega spremembe, ki bodo koristno vplivale na formiranje strojnega inženirja. (Na visokih tehničnih šolah v inozemstvu dobiva vse večjo veljavno predmet, ki se imenuje »Konstrukcionistsko-sistematično inštitucijo« in ima namen zamisliti ravno dosedanje vrceli v študijskih metodah, ki niso bile dovolj vitalne in prilagodljive ustvarjalnosti.)

Izhodišče visokošolskemu izobraževanju mora biti tudi sedaj, ko smo odpravili mnoge formalne pogoje, se vedno težja, da vzgojimo zanesljivega strokovnjaka. Na višješolski pouk ni najbolj ugodno vplivalo to, da smo dali preširoke možnosti vpisovanja in smo mnogokrat spregledali še tiste pogaje, ki so bili prvotno postavljeni. Zgodilo se

vzgoji inženirjev mogla in morala najintenzivneje sodelovati industrija z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Katere višja ali visoka šola danes ima možnost dati študentom zadosti izkušenj, ki so potrebne za uspešen začetek dela v podjetjih? Najbrž malokatera, to pa predvsem zaradi tega, ker se gospodarske organizacije precej vztrajno otepajo lesnejšega sodelovanja s strokovnimi šolami. Za samo sprejemanje (bolje nesprejemanje) praktikantov je tako neurejeno, da povzroča pravo nezadovoljstvo šol. Dalje niso izrabljene mrtve rezerve raznih laboratoriiev in inštitutov v podjetjih, kjer bi lahko študentje v času, ko le-ti ne služijo podjetju, nabirali čisto dočlane in dragocene izkušnje. Nekaj primercov razumevanja lahko vendarle najdemo; v Mariboru se odlučuje zlasti Tovarna avtomobilov.

Sveda je tako sodelovanje samo temelj tistem, kar se bo moral razviti. Skoraj popolnoma so neizkorisceni še strokovnjaki v podjetjih, ki bi lahko kot zunanjci sodelovali šol prenašali svoje bogate izkušnje na študente v času konstrukterske dobe (zadnji semestri). Na vrsti pa je najkvalitetnejši korak, ki ga mora storiti naša višja in visoka šola, če želimo, da bo postala to, kar je njena dolžnost, in če hočemo v mednarodnem pogledu predstavljati ljudstvo, ki je sposobno držati korak z današnjim hitrim tehničnim razvojem v svetu. Moramo razviti pravi sistem prakticiranja študentov v podjetjih na začetku študija ali med njim. Prakse bi morale trajati najmanj šest mesecev, tako da bi se študent v tem času prilagodil fizičnemu in umskemu delu ter se na to način uvedel v tehnično ustvarjanje. Kje in kako bodo delovna mesta v podjetjih na razpolago — to je zdaj vprašanje. Prav gotovo je eno: pokazalo se bo, če so podjetja zrela za razumevanje vzgoje kadrov in če se zavedajo, da je sklenitev takšnega sodelovanja s šolami pozitivna in dobitna obeta.

S tako organiziranim študijem bi bilo mogoče doseči, da bi večina študentov diplomirala v treh letih (sedaj je delež diplomiranih v tem obdobju silajši), višja tehnička šola pa bi s tem dala posebno kvalitetno strojnega inženirja, ki je naši industriji se kako potreben.

Prehod na drugo stopnjo fakultete bi bil možen, čeprav manj pričakovani. Višja šola bo namreč izobraževala kadere, ki bi preračal -polovico fakultete-, zato tudi iz tega razloga stopnjevanje ne bi bilo več potrebno. Spoznati je pač treba neizogibnost dveh visokošolskih centrov v Sloveniji, ki bi se razlikovala po stopnji izobraževanja.

Kakšna je pot do uresničenja takšnih zanisli, zaenkrat še ni jasno. Gre pač za vsebinsko spremembo v našem šolskim sistemu, in samo predlog ne more vzbujati mnenja, da je za izpeljavo pretežen. Solska reforma si je postavila nalogo izobilikovali takšne izobraževalne ustanove, ki bodo dajale predvsem dobre strokovnjake v krajskem času kot dalej. V ta namen bo pa treba še marsikaten predlog pregledati, prelehati. Tudi tisto, kar v začetku solske reforme ni moglo biti predvideno, naj najde svoje pravo mesto pri obravnavanju strokovnih šolskih ustanov.

Jasno je eno: Pri vsem razvojnem procesu bo moralo naša industrija (in ne samo ta) lesno sodelovati s predlogi, priporočili, sredstvi, razpoložljivimi mesti za prakso — vse v prepričanju, da dela uslužo sama sebi.

MARTIN PRAŠNIČKI

vije, medtem ko revijo sproti delajo uredniki pozameznih resorjev (proza, poezija, literarno teoretična in umetnostna eseistika ter obča publicistik) z odgovornim urednikom na čelu, ki opravlja tudi delo tehničnega urednika. Pravno formalna in upravljavska plat DIALOGOV je torej jasna in razčlenjena. Dajmo še vir finančiranja: revijo podpira z dotočijo prek Založbe Obzorja sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti SRS, ostali del stroškov pa zagotavlja založnica, ki vodi tudi poslovanje in administracijo ter razpečavanje revije. Revija velja letno od 17 do 23 milijonov starih dinarjev. Ta trenutek je za revijo še vedno najbolj žgoč vprašanje števila naročnikov. Revija si je pridobila doslej komaj nekaj sto naročnikov, čeprav bi opravila svoj družbeni obstoj v bistvu šele s kakšnimi 1000

Pričajoči sestavek želi torej informirati v prvi vrsti o določeni naročniški krizi Dialogov, pri tem pa bo nujno moral poseči v vročke te krize. Najprej objektivni vzroki. Število naročnikov predhodnice DIALOGOV — Novih Obzorj — nam žal ne more služiti za stvarno primerjavo, kajti Obzorja so dobivali naročniki knjižne zbirke Založbe Obzorja zaston oziroma kot sestavni del zbirke. DIALOGI so v tem smislu ločeni od edicij Obzorj oziroma od njihovih kupcev in naročnikov, zato moramo naročnike DIALOGOV imeti za ljudi, ki se za revijo resnično zanimaljo in so naročeni na revijo samo zavoljo nje same, ne pa avtomatično kot naročniki knjig Obzorj.

Ta ugotovitev nikakor ne opravljene krize DIALOGOV, ki bi v slovenskem revolucionarnem prostoru kot 3. slovenska kulturno-literarna družbena revija (poleg Sodobnosti in Problemov, Mladih potov) nismo vsteli, ker izhajajo kot priloga tedenika Mladina v časopisni obliki) morali najti svoje mesto, če naj opravičijo obstoj z ustrezno družbeno odzivnostjo. Priznati moramo, da je obstanek DIALOGOV — in tudi njihovo izhajanje slovenska kulturna in družbena javnost sprejela z razumevanjem, odobritivo in moralno podporo, saj je jasno, da je kulturno zaledje Maribora in severozahodne Slovenije sposobno kreirati in »hraniti« tako revijo. Ni pa se to priznanje odrazilo v stvarni odzivnosti revije pri bralcih oziroma naročnikih. Ta monolog bo zavoljo tega, ker sodi njegov autor sam med pobudnike in urejevalce revije, v

bistvu informacija, ki bo imela prizvod samokritičnosti, kajti avtor tega zapisa sodi, da je tudi družbena resonančnost revije pogoj za njen obstoj in afirmacijo, seveda pa se mora v naših družbenih (samoupravnih) konstelacijah nujno izraziti v zanimanjem za revijo v obliki števila naročnikov-bracev. Ta zanjava bo pri nas — za vse revije — čedalje konsekventnejša, saj se financiranje kulture počasi, a vztrajno in za marsikoga »neusmiljen« premika v neposreden in neadministrativni odnos med naročnikom revije (in bodočim glavnim financerjem) in revijo z vso nujno odzivno sposobnostjo. Naša družba z decentralističnimi sredstvi še ne bo kmalu samodejno reproducirala kulturo (in tudi ne revijo), ampak bo še vedno treba tolerirati določene oblike nacionalnega akumuliranja za »vzdrževanje« počivalnih družbenih potrebnih kulturnih akcij in institucij, toda za tak »kompromis« je odločilna vsebina kulturnih akcij, njihova kakovost. Pri reviji za kulturno družbeno vprašanja si kakovosti ne morem zamisliti drugače kot z njenim izvirnim družbeno-kulturnim delovanjem, torej s kreiranjem umetniških osvetitev o človeku, toda ta družbeni angažman v obliku stvarjanja umetnosti je posreden in dolgoročen, revija pa mora doseči družbeno odzivnost tudi s svojo družbeno polemico, s svojim neposrednim, »vsačdanjim«, sprotnim družbenim angažmajem — torej s svojo blisko zoper družbene alienacije. Torej literarno-kulturno-družbenih revija danes pri nas ne more več biti le omnibus literarnih in umetnostno-teoretičnih prispevkov, ampak tudi živi osveščevalci zavesti o vsem odtujenem, nečloveškem in s tem ne-družbenem v našem času in okolju. Prav pri teh konceptih pa se je del Siršega in tudi ožji uredniški odbor DIALOGOV notranje včasih globlje družbeni bolj površinski differenciral. Med uredniški ožji odbora (I. Kamenik, M. Kolar, S. Jug, F. Filipič in avtor zapisa) je bilo precej notranjih debat in polemik prav o tem: posredna ali neposredna družbena angažiranost? Odgovorni urednik (F. Filipič) je zastopal zlasti stališče posredne angažiranosti, torej stališče, da s samo umetniško literarno ali literarno-teoretično stvarznotjo revije že ureščimo svoj družbeni angažma, medtem ko meni podpisani in se nekateri člani Siršega in ožjega uredniškega odbora, da taka angažiranost za družbeno odzivnost revije ni zadostna in

se je torej treba v njej spopadati tudi s sprotnejšimi, »vsačdanjimi« družbenimi alienacijami. To svoje prepričanje sem naslonil na spoznanje, da revija samo s posrednim umetniškim angažmajem še ne opravičuje obstoja v slovenskem revolucionarnem prostoru, saj je umetnost mogče objavljati se v drugih slovenskih revijah. Ker so Dialogi imeli doslej premo sestavok s prizadeto neposredno družbeno zavzetostjo in polemico — tudi po mnenju nekaterih kritikov in ocenjevalev — do zdaj še niso ureščili dialoga in s tem svoje ustvarjalne eksistence. Seveda začasen odstop glavnega urednika F. Filipiča in njegov ponoven vstop v revijo ni imel za ozadje to globlje krize DIALOGOV, ampak le nekaterje osebne razloge, res pa je tudi da s ponovnim Filipičevim prevzemom funkcije glavnega urednika kriza »nedialogovskih« Dialogov se ni razrešena in ostaja odprt vprašanje. Menim, da bi si vsaj določeno število novih naročnikov in bralevcev DIALOGI lahko zagotovili, če bi sprejeli prej opisani koncept o angažiranosti, skratka če bi postali bolj družbeno polemljeni in resničen dialog. Po mojem mnenju (pišem namreč monolog, sem poudaril) je imel od Podoboda društva slovenskih pisateljev in od uredniškega odbora predlagani kandidat za glavnega urednika M. Kramberger koncept, ki je bližji tem zahtevam kot Filipičev koncept, žal pa se Kramberger ponujene funkcije ni opriljal s pravo vnero (razlogi za to so verjetno osebne narave, ali pa tudi ne, o tem ne morem soditi), zaradi česar je avto urejevalski koncept in program za ustanovitelja revije prehudo »zaostril« in s tem na neki način vnaprej dosegel, da ni bil sprejet. Sicer pa se danes ne vemo, ali je bil Krambergerjev program sprejet ali ne, saj nas SZDL občine Center o tem sploh ni obvestila. Ker revija mora izhajati mesečno in kolikor toliko redno, torej ni bilo mogoče čakati na odločitev političnega foruma (ustanovitelja), zato smo F. Filipiča ponovno povabili, naj se naprej ureja revijo. Književnik je vabilo sprejel. Kriza DIALOGOV pa ostaja še naprej nerazrešena, čeprav se je ožjemu uredniškemu odboru vendarje delno posrečilo v letniku 1966 že v prvih številkah spodbuditi bolj polemico zasnovane prispevke. Pripis: Studentska in dijalska mladina v Mariboru še premo bere DIALOGE in v njih ne sodeluje.

FRANC FORSTNERIC

Razgovor o poeziji

1. Osnovna vprašanja

Bereš naše literarne revije in knjižne zbirke. Občuduješ pesniške umotovitve; in popolno odsočnost kriterijev. Ugotoviš, da se je nekaj spremeni. Pojavlji se ti mračna slutnja: nekaj (in še morda pred nedavnim) je bilo kar jasno, kaj je to poezija, kaj je to literarka. Naši današnji pesniki, starejši in mlajši (pri tem je treba priznati, da je le malo častnih izjem) in pa uredniki (kritiki) ustvarjajo situacijo, o kateri je res potrebno razmišljati, ali so sploh kriteriji možni. Ali sploh smemo od poezije kaj zahlevati, pa čeprav — ko je že ne razumemo — vsaj to, da je resno in pošteno delo. In da nismo že vnaprej opeharjeni? — O najrazličnejših teoretičnih imam zelo slabo mnenje (morda ga bom zdaj imel tudi o sebi). O umetnosti sta že Aristotel in Platon povedala vse, kar se da kolikor toliko trdno zaključili — ostali jih boli ponavljamo kot dopolnjujemo (vsak seveda po svoje okrnjeno in v svojem jeziku). Tako sem ugotovil, da bo le najbolje kmeta vprašati, kakšen je krompir. Zato začenjam: pisal bom subjektivno. Zato bolj ostro, če komu ni kaj všeč, kaj me briga. Nikogar ne mislim prepričati: če bom koga pravilno do razmišljanja, bo že to dosti.

Za začetek potrebujemo kakšno ne ravno pretirano pretenciozno ugotovitev, kaj je sploh poezija. Posebno: slovenska poezija. Malo zgodovine: za »kramparsko« poezijo je prišel »preporod«, ki je dal nekaj kar dobrih pesnikov, ki pa so dovolj klasični, da se danes ne moremo več vrteći okrog njih. Potem je prišla znamenita »mladopotovska« generacija, ki z minočjo imen predstavlja droben čudež slabokrvnosti in starikavosti. V zadnjem času je izbruhnila »nova« generacija in obvišela v zraku; v zraku pomanjkanja predhodnikov in v zraku svoje lastne avantgardnosti. Pojavila se je vsa konfuzna in lesena in to sta poleg blagodejne sproščenosti še vedno njeni

glavni odliki. — Pesnikov imamo Slovenci kot listja in trave. In trenutno se vse — staro in mlado — se divje zaganja v nove in nove smeri. Vsakdo si skuša nakopati na glavo čimveč novih in novih vplivov, nove in nove filozofije nalete na plodovite obdelovalce. Rezultati so različni, a v glavnem vedno malec čudni. Tako dobimo:

1. nove oblike, a predpotopne vsebine;
2. pesmi, ki jih sestavljajo le na pol izdelana snov — izražena čustva ali občutki (ti so posebno pri mlajših včasih še kar zanimivi), a so ta čustva in ti občutki preveč nepomenljivi;

3. pesmi, ki so pod prehudim vplivom neke (modne) filozofije in so torej pravzaprav grobo »kramparsko« tendenčne;

4. čista filozofska (po možnosti z metaforami garnirana) razglabljanja: ni potrebno, da bi imela kakso filozofska ceno, saj so vendar pesmi. Ni potrebno, da bi imela kakso pesniško ceno, saj so vendar filozofija.

Da bi imela poezija kaj zveze s svetom? S časom? Z živimi ljudmi? — Po šokirajoči zunanjosti oblik sodeč še že včasih. Ce pa skušamo soditi po celotnem učinku, torej tudi po vseblini, pa zaradi neverjetne odmaknjenočnosti in specjalnosti — tudi samo včasih.

Glavni problem slovenske sodobne poezije je sile preprost. Izrazimo ga lahko kar v enem stavku: slovenska poezija enostavno ni več iskrena. — To pomeni: pesniki se bojijo kaj jaz vem česa, morda da bi bil ne bili dovolj »poetični«, morda da bi jih ne tiskali, morda da je življenje vendarje bolj preprosto (ali bolj črno ali bolj belo), kot se kaže, morda se boje sami sebe in se boje, da so vendar precej omejeni in izgubljeni v nelogičnosti in strogi mehaniziranosti našega časa.

Pravzaprav lahko imamo za najbolj pošteno tiste slovenske pesnike, ki enostavno prostodušno — iskreno priznavajo s svojimi pesmimi, da sploh ne vedo, kaj bi, kako bi.

V roke dobimo zbirke polne na videz kar dobrih pesmi: a kaj kmalu izbrskamo izpod površine prazne miselnice špekulacije. Take pesmi so bolj problematične kot prve.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Ilustracije v tej številki je naredil
Franz Berchtold

Gledališče

Poroka s siromašno nevesto

Se pred dobrim mesecem sem ob Nestroyevi burki Teta iz Amerike zapisal, da mi osebno sicer ne leži posebej »ljudski repertoar« mariborskega gledališča (drame), da ga pa tudi ne odklanjam, saj se mi zdi, da bi lahko Teta iz Amerike zagovarjali na račun ostalega temačnega repertoarja (Lov na čarovnice, Dogodek v mestu Gogl – ta je bil napovedan). Toda po Poroki ženitnega goljufa Oldficha Daneka se odločno postavljam v skupino tistih, ki jim letosni repertoar ni všeč.

Ce se mi zdi, da je Nestroyeva »komedija čiste radosti na meji med dobrim in slabim v gledališču, sodim, da je zadnja »nepomembna komedija« (kot piše pod naslovom Ženitnega goljufa) slaba. Morda se bo komu zdelo, da umetniškemu vodji Franu Žižku kaj podtikam z gornjim nekoliko hudočnim naslovom, saj s komedio nimata tako rekoč veliko opraviti, saj je niti režiral ni. Vendar menim, da nisem krivljen. On je govoril tisti, ki je sedil, da je Poroka ženitnega goljufa foliko vredna, da sodi na mariborskem oder. To pa je zmota, kot so zmota uvodne besede v gledališkem listu izpod Žižkovega peresa. Sam sicer priznava, da je ta igra slabša ob Blažkove Tretje želje, ki jo je z uspehom uprizorilo mariborsko gledališče, lani, da pa ima vendor tudi pričujoča druga najuspelejša komedija, ki je v zadnjem času nastala na Češkem, dovolj humorja, kopico aktualnih bodic, predvsem pa žive in komične osebe. Mogoče je to tudi da neke mere resnično, a resnica je tudi, da ima še številnejše napake (dramaturško je nedosledna, saj je neenotna in se notranje prelomi in preusmeri z nastopom Hezouma, se spremeni v burko, niha, in se ne more odločiti med odrsko iluzijo in deziluzijo...). Tudi začetni nastop Klapačka in sam naslov ponujata misel, da bo šlo v komediji predvsem za poroko nekdanjega ženitnega goljufa, toda z najdenim denarjem stoli prvi problem v ozadje, zdaj gre že za odkrivanje preteklosti, za poštenost in nepoštenost, za način, kako bi se znebil Hezouma... Rdeča nit se pretrega, komaj jo še ujameš; ujameš jo pa lahko zato, ker že v samem začetku (pred koncem prvega dejanja) veš, kako se bodo končale ljubezenske štene med vsemi tremi pari. Tiste bodice o socializmu so seveda same slabe domislice, ki se jim zarežimo, imajo pa to slabost, da lahko nekritični gledaliči mislijo, da je delo družbeno kritično in korajno, je pa le skorajna plehko kot so plehki filmi, ki jih veliko lahko vidimo, a se nad njimi tudi jezimo. Upričitev je najmanj dosegala besedilo, vendar imam vtič, da so se z njo mučili skorajda vsi ustvarjalci. Režiser gost iz Češke Antonin Moskalyk, ki ga imamo v odličnem spominu še po lanski uprizorišči Tretje želje (in sedaj še posebej po nagrajenem televizijskem filmu), tokrat ni imel možnosti za veliko ustvarjalnost. Solidno je rešil svojo nalogu, razumem pa njegovo željo, ki jo je izrazil v kratkem Vederovem intervjuju, da bi rad prihodnjih pri nas režil kako dobro resno dramo. Morda torej tudi sam ni bil preveč zadovoljen z izbiro! Predstava je bila seveda tekoča, živahna, dovolj glasna...

Miloš Ditrich (prav tako ugledni češki scenograf) je ustvaril lepo sceno, ki je bila po mojem najboljši del uprizoritve.

Lepa, barvno čista, uporabna. Res pa je mogoče znice resnice v pripombi Branka Rudolfa (Dialogi št. 3), da je primernejša za resno dramo kot za komedijo.

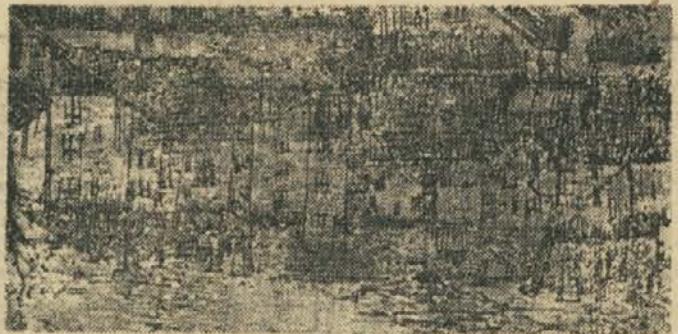
O igralcih ne bi posebej govoril, razen da je Škoda, ker igrajo v takem tekstu; to velja še posebej za glavnega junaka Klapačka, ki ga je igral Anton Petje. Saj je bil impresiven, saj se le na trenutku ujet z občinstvom, imel je občutek za drobno znanstveno komiko, toda zdi se mi, da se je z vlogo mučil. Naj bo že kakorkoli, Škoda je, da tako imeniten igralec troši umetniški potencial v takih vlogah. To bi lahko rekli že za druge (Bačko, Jankova). Vendar smo lahko videli še nekatere dobre in sveže vloge. Tak je bil Klasinc, sin ženitnega goljufa, prebrisan in pozverski, vendar simpatičen, pač standarden: Sirkova je bila mladostna in ljubka. Tovornik je s svojim humorjem polnil odrski prostor, bil je dovolj glasen; ena dovolj uspela vloga v njegovem obsežnem opusu več... Nastopili so še: Boris Brunčko, Volodja Peer, Boris Kočevar, Jože Zupan, zmeraj ustreznata Pavla Brunčkova, Milena Godina in Breda Pugljeva.

Saj ni kaj reči uprizoritvi, dovolj solidna je. Skoraj bi upal reči, da je igra začušči; spet pa se mi je zdel ansambel nekak heterogen, stilno neenoten.

Ponavljam: upam, da bo prihodnje leto vodila pot po začetku sezone novzgor, kar se tekstov in uprizoritev tiče, ne pa obratno kot letos.

Upam, da je režiser in dramaturg mariborske drame spoznal, da je letos dovolj sfregel okusu »kuharice«, da bo prihodnje leto manj takih komedij »čiste radosti«, da bo snubil manj siromašne neveste, kot je letošnja Poroka.

TONE PARTLJIC

Polemika

Beatu in beatnikom se lahko (samo) smejemo

Všeč mi je: to namreč, da je uredništvo Katedre ob sestavku V. Gajška z naslovom Beat in beatnik priobčilo še svoje mnenje, točneje, da je seznanil bralce, s kakšnim namenom se je odločilo za natis članka, v katerem avtor razčlenjuje »smernice za njih delno razumevanje«.

Pa jih je? V. Gajšek namreč! Tisti, ki si drzne vse nasprotne beatništva-nebeatništva, neodgovorno z žugajočim in vate naperjenim kazalcem pahniti med:

- »meniško maločaščansko ali maločaščansko sreño«,
- »konvencionalne vročekrvneze«,
- med – nje, ki ljubijo svoj sreñi mir in ki bili v stajni take, ki se temu (Gajškovemu miru) upirajo, podaviti kot mačke, jim izlakniti oči, jim odsekati roke« itd.
- in med pošteno neumite puritance in podobne konvencionaliste,

Avtor s svojim pisanjem opozarja, da je vsakdo, ki mu piše beatništva (tipiziran z dolgimi lasmi, neobrtnimi bradami, umazanimi cunjam, predvsem pa s kričavim civiljenjem na plesih) ni všeč, enostavno konvencionalni izrodek, popačenec, skratka nemogeo za dandasajne dni. Opozarja tudi, da je maločaščanska sreña, ki gradi socializem, gospoška in konvencionalna, »neaktivna«, skratka, »v svoji leponutini maločaščanski pridnosti nedojemljiva s smisлом za lokavost in rast hinavstva v miru, namesto da bi se potrudila, da bi postala boljša.«

V. Gajšek si morda domislja, da je z (zgoraj citiranim) bizarnim koketiranjem opravil svoj beat kot uporniško protiutež vsemu (po njegovem) neživljenjskemu; pa ni.

Ker je v svoji beatnički zanesenjih označbah pozabil, kaj je v bistvu neživljenjsko v živiljenjskem (in kaj ne), in ker je tako slipo prepričan, da je izključno in samo on osebno za t. im. maločaščansko sreño neživljenjski s svojimi razlagami. Kot da bi se slije ponosničko maločaščansko pridost, če bi zapodili v polni ponori ur izpred svoje hiši skupino kuštravec, ekstazno kričavih z divje brekajočimi strunami na kitara in kot da bi se šla hinavstva, če bi od celodnevnega dela izmučena ženska takšnim feminiziranim tipom iz tretega nadstropja stanovanjske bloke izlila na njihova »svetlišča« zajetno vedro vode.

Naj bo avtorju jasno, da si s svojimi označbami ni pridobil več simpatizerjev beat in beatnikov oziroma takih simpatizerjev, ki jim »ni do gradnje socializma« (kako naivno je prepričan, da so same puritance tega mnenja), temveč je še vec takih, ki niso konvencionalni popačenci, pa bodo vseeno z antipatično prenašeno popačeno obnašanje mladih z dolgimi lasmi. Popačeno smičnih in klovnovskih. Ravno pravšnjih za smeh.

Beatnikom se lahko torej zares (samo) smejemo.

FRANCEK JAUK

Kritika

Enostranost rubrike

Naj včasih se tako godrnjam, si moram le priznati, da je v trenutni situaciji Delo ne le najboljši slovenski dnevnik, marveč celo v jugoslovanskem merilu za Borbo najbrž najboljši dnevnik.

Morda smo ljudje res bolj nagnjeni k temu, da raje kritiziramo kot hvalimo, zato mi dovolite nekaj pripombe v kulturni rubriki, ki se mi zdi enostranska, da ne recem, pristranska, dasi bi morda lahko to očital v odtenkih celotnega listu.

Zakaj sodim, da je kulturna rubrika Dela enostranska in pričakata? Iz dveh razlogov. Prvi sodim, da je lokalistično preveč omejena na Ljubljano in njen najbljžji okolico. Kot Mariborčan recimo močno pogrešam ocene mariborskoga gledališkega

življenja, pa tudi sploh se mi zdi, da Maribor, Mursko Soboto, Koper, Piran... odpravijo bolj mlinogrede. Res je, da imamo Mariborčani svoj dnevnik Veder, toda le redki so naročeni na Delo in Večer. Tako tisti, ki imamo le Delo, ne moremo zvedeti ocene mariborskoga gledališke predstave. In če so uredniki lahko poskrbeli kritike za vsa ostala slovenska gledališča (čeprav bi bilo morda bolje, da bi o tržaškiem gledališčem pisali kakšni izvedenec, ne pa novinar, ki ga sicer zelo cenim, D. Košmrlj; saj je očitno, da se na politiko veliko bolj razume kot na gledališče), kako da bi o mariborskem ne mogel kdo pisati. In poleg tega je Delo glasilo Socialistične zvezde delovnega ljudstva Slovencev, ne pa glasilo mestnega odbora SZDL Ljubljana.

Družič se mi zdi, da je rubrika enostranska tudi po konceptu in da je nekaterim bolj odperta kot drugim. Vprašajem se namreč, ali bi bila tako širokogrudno odprta recimo Dušanu Pirjevcu, Edvardu Kocbeku, Vladimиру Kralju (da bolj ali manj slučajno omenim le nekaj imen) in drugim, kot je recimo Josipu Vidmarju. Na to misel me je med drugimi Vidmarjevi članki privadel tisti list Iz Dnevnika (5. III. 1966), v katerem govorji o filozofskih kriterijih pri ocenjevanju umetnine s posebnim ozirom na eksistencializem. Ni mi treba posebej poudarjati, da Josipa Vidmarja cenim in tudi spoštujem, to pa ne pomeni, da bi mi moralio biti vse všeč, kar počenja. Tako mi ni bil prav nič všeč senilen izpad v že omenjenem listu Iz Dnevnika, in sicer izpad proti Dušanu Pirjevcu 5. III. 1966, kjer dokaj avtoritativno osmeši filozofsko interpretacijo umetnine in obsojenim ozirom na eksistencializem.

Ni mi treba poudarjati, da je Josipa Vidmarja cenim in tudi spoštujem, to pa ne pomeni, da bi mi moralio biti vse všeč, kar počenja. Tako mi ni bil prav nič všeč senilen izpad v že omenjenem listu Iz Dnevnika, in sicer izpad proti Dušanu Pirjevcu 5. III. 1966, kjer dokaj avtoritativno osmeši filozofsko interpretacijo umetnine in obsojenim ozirom na eksistencializem.

Priznati moramo, da nas na film več veliko več kot zgolj samo želja po zabavi in morda radovednosti ob nekolkot svobodnejših ali zanimivih filmih, čeprav se nekateri izmed nas tega niti ne zavedajo in to samo nejasno čutijo. Zdi se nam absurdno, vendar je resniča, da plaža, ki vse češče vodra v pravih povodnih v naše kinematografe, potencirane zastruplja okus gledalcev. Le-ta pa je v povprečju, da plaža, ki vse češče vodra v pravih povodnih v naše kinematografe, potencirane zastruplja okus gledalcev. Le-ta pa je v povprečju, da plaža, ki vse češče vodra v pravih povodnih v naše kinematografe, potencirane zastruplja okus gledalcev. Le-ta pa je v povprečju, da plaža, ki vse češče vodra v pravih povodnih v naše kinematografe, potencirane zastruplja okus gledalcev.

Ni mi treba poudarjati, da je Josipa Vidmarja cenim in tudi spoštujem, to pa ne pomeni, da bi mi moralio biti vse všeč, kar počenja.

Poleg tega pa se je Pirjevec pred časom odsek polemiki z Josipom Vidmarjem prav zaradi privatnosti in osebnega zmerjanja, na katerega je tudi tokrat zdrknil J. Vidmar. Saj vendor ni nikjer uzakonjen, da se Vidmar ne moti; saj je tudi sam v svojem govoru, ki ga je prenašal slovenski radio ob prenosu svoje sedemdesetletne, povedal, da je napisal le male dobrega, nekaj dobrih kritik, tri ali štiri dobre eseje in nič več, če se prav spominjam. Ali je bila to pretirana skromnost, ali le nečimnosten. Tudi nisem prepričan, da Pirjevec res ne počenja drugačno kot interpretira besedne umetnine z merili eksistencialistične filozofije; na predavanju Literarno delo, ki je bilo v Mariboru (4. III. 1966), pač ni govoril le o tem, marveč predvsem o problematičnosti dosedanjih naziranj o umetnosti, ni pa progagljal kake nove vere.

Kino podjetje je neposredni posredovalce filmov, in s tem v očeh nepoučenih gledalcev prvi kričec za stanje, ki vladá v naši kinematografiji. V njihovo opravljivo naj naveden njihovo željo, ki je, razumljivo, vsaj nekaj časa neizvedljiva zaradi njihovega neživljene stanja in negativnih odgovorov mestnega sveta. Zgradili bi montažno dvoranzo z dvesto sedeži pri klini Union in jo povezali s čakalskim kino dvoranzo, Malo dvorano na bsi služila kot filmsko gledališče, v katerem bi predvajali kvalitetne umetniške in poučne filme ter jo uporabljali za šolske predstave in filmsko vzgojo.

Kino podjetje je neposredni posredovalce filmov, in s tem v očeh nepoučenih gledalcev prvi kričec za stanje, ki vladá v naši kinematografiji. V njihovo opravljivo naj naveden njihovo željo, ki je, razumljivo, vsaj nekaj časa neizvedljiva zaradi njihovega neživljene stanja in negativnih odgovorov mestnega sveta. Zgradili bi montažno dvoranzo z dvesto sedeži pri klini Union in jo povezali s čakalskim kino dvoranzo, Malo dvorano na bsi služila kot filmsko gledališče, v katerem bi predvajali kvalitetne umetniške in poučne filme ter jo uporabljali za šolske predstave in filmsko vzgojo.

V poslednjem času je na naših platinah vse več filmov, ki ne

ustrezajo razvojni stopnji mladostnika in zato razume etične vrednote erotike v sklopu umetnosti svobodnejših filmov (svetovnih, francoskih) napačno. Prav v ta namen bi filmsko gledališče pravljivalo mlade gledalce na film in jim ga pred začetkom predstave razložilo, kar bi vse vsekakor smiselnejše, kot da film mladini prepovedi in s tem položaj še poslabšajo.

Dobri odnos do Mariborskoga kina podjetja imajo mariborske šole, ki načrtujejo s podjetjem oblikovje program gledališča v kinu Partizan. Inide prepoznam poznajne državne kritiky, na katerih je bila predstavljena vodilna skupina, zanesljiva in dobro organizirana, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan. Inide prepoznam poznajne državne kritiky, na katerih je bila predstavljena vodilna skupina, zanesljiva in dobro organizirana, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Gledališču je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna skupina, ki je predvsem oblikovala program gledališča v kinu Partizan.

Naša skupina je pred vsem vodilna sk

Križani beatnik Gajšek in Sveta družina

NEKOLIKO ODMAKNJENO, PA VENDAR DOVOLJ JASNO IN NA DLANI SEM LAHKO ZASLEDOVALA PROCES ZOPER IN ZA GAJŠKOVO SVETO DRUŽINO, DA SI LAHKO DOVOLIMTEH NEKAJ MISLI IN ZAKLJUČKOV.

Dejstvo je — to se da razbrati iz vseh napisanih razprav avtorjev, ki so Gajška skušali na različne načine braniti — da v tem procesu ne gre prvenstveno za Gajško in njegovo umetniško osebnost (?) oziroma njegovo poezijo, če jo v konkretnem primeru sploh smemo tako imenovati. Gre bolj za političen problem o odnosu naše današnje družbe do pri nas obstoječe Katoliške Cerkve in pa za problem svobode govora in mišljenja človeka-umetnika v današnji družbi.

Nisem brala Svetе družine, niti je ne nameravam prebrati. Objavljeni verzi v prejšnji številki Katedre, katerih tukaj ne nameravam ponavljati, mi zadostujejo, da sem si o pesmi ustvarila svoje mnenje, obenem pa trdno prepričanje, da se nične od trezni umetnikov estetov ne bi (in ne bi smel) postavili v bran avtorju, ker bi ga v nasprotju s primeru imela za nevrednega takega naziva. Zaradi zgoraj postavljenega problema, ki se mi pa zdi bistven v vsej zadevi okrog Gajške Svetе družine, namreč zaradi problema odnosa cerkev-država in problema svobode govora in mišljenja, pa se je vsa stvar precej izkrivila, in ni, zdi se mi, dosegla takega učinka, kot bi ga moral.

Morda je golo naključje (in žal mi je, če je res naključje), toda istočasna objava obrambe Gajška v članku Petra Baloha in še nekega podpisanega R. H. ter članka »Beat in beatniki« avtorja Gajška, me je privedito do identifikacije med beatom in beatništvom Gajška in morda še nekaterim in med nezrelim kvantanjem v stilu pubertetnih opozitnosti na stenah javnih stranišč, kateremu bi se naj reklo pesem, oziroma poezija. Pričarajte si v spomin verze, objavljene v Katedri in mi skušajte oporekat, seveda ob upoštevanju pravila estetike, ki se mi zdi še vedno bistveno in elementarno pravilo vsake umetnosti.

Rada bi bila nekoliko stvarnejša. Ne prištevam se h kuštravim ovcem (uporabljam izrazovitev avtorja, ki se mi zdi v tem primeru dovolj primerno), pa vendar zaradi tega nimam nikakršnega kompleksa, niti nisem osebno pri-

zadeta, če sem po njegovi (Gajškov) opredelitvi v članku »Beat in beatniki« postavljena v skupino konvencionalnega puritanstva in malomeščanstva, ki živi z lažjo in hinavščino na liniji. Sem prav navadna zemljanka s prav enostavnim spoznanjem o nujnosti bivanja v objektivni stvarnosti, ki jo imenujemo družba (kakršnaki družba, naša ali zahodna), do katere si pridružujem vso subjektivno pravico kritičnega aktivnega odnosa do pojmov, ki se mi zde nepravilni in krivični, pa vendar s spoznanjem o nujnosti priznavanja nekaterih splošno veljavnih družbenih (človeških) norm, med katerimi prištevamo tudi moralo, kulturo, estetiko, umetnost pa institucije kakor državo, zakon itd., ki ta pravila medsebojnih človeških odnosov branijo. Mislim, da med te osnovne medčloveške odnose sodi prvenstveno tudi srčna kultura človeka, neke vrste pleteta do določenih stvari, kakor so kulturne dobrine, umetnost in konec concev tudi religija. Da, religija kot čisto družbeno zgodovinski pojav, ki zaradi določenih objektivnih zakonitosti v razvoju poličloveške družbe oziroma zavesti obstaja živa še danes tudi v naši državi, klub nasprotnemu svetovnemu nazoru.

Gajšek se spušča v svojem članku »Beat in beatniki« v filozofiranje, ki bi naj — sodec po naslovu — bralcu družbeno opredelil in opravilno obstojo beata in beatništva pri nas, vendar pa se v njegovih besedah filozofiranje spreverja v nekakšen nemoten nihilizem jezjnega pubertetnika, ki zasmehuje vse, kar bi naj predstavljalo določen red in skuša tako pojav beata in beatnikov, s katerimi se identificira, primerjati kot »spontiven protest «svobode» zoper skorumpirano, oportunistično in puritansko »nesvobodo« vseh tistih, ki so po njegovem mnenju sklonili glavo pred zakonom in državo ter se spriznili s svojo bedno usodo. Vse lepo in prav. Toda, kadar neka napadaš in neka druga zagovarjaš, kadar protestiraš, kadar želiš spremeniti slabu v boljšo, takrat moraš napadati predvsem z večjo mero inteligenco, sposobnosti in znanja. Skratka, moraš znati utemeljiti tisto, kar misliš, da te dobro, tisto kar zagovarjaš in telloš morda uveljavlji. Nekaj mornš skratka predstavljaš ti oziroma predstavili, če želiš, da ti drugi verjamemo.

In kaj je tisto neka, kar je boljše? To nekaj že dolgo ldom v vseh teh glavah kuštravih ovc, ki se večdelik kakor črda pasejo po kavarnah, se vrtijo in tulijo na plesih. Tisto

nekaj sem želela končno najti ob mnogo občajem naslovu Gajškovega članka. Toda, kaj je ostalo Gajšku v obrambo beata potem, ko je stresel vse svoje neotesane jezle, sposobnosti nad infernino (po njegovem mnenju) Izprijeno vsakdanjostjo normalnega življenja? Nič. Nič, razen že znanje zunanjih fasad. Dolgi insje in ekstazi ob električnih kitara. In to bi naj bil aktiven protest milnih kuštravih ovc zoper konvencionalnost. To je gola otročarja, na katero pa moramo včasih pogledati le malo bolj resno, vsa ob takih primerih kot je on sam, beatnik Gajšek. Mi pa delamo prav nasprotno, čeprav z drugim namenom, o katerem sem spregovorila že na začetku. Kajti »Sveti družini«, ki je spravila na blatenje cerkev, je sledil »Beat in beatništvo«, ki napada že nekaj drugega, neka, kar ni niti podobno svetim podobicam in Svetemu pismu. Bilemo se za politični problem, na vitez za Gajška, pa vendar ne zanj, on sam pa počiva na lovorkah križanega poeta, ki mu ni dopuščena svoboda govora in misli. S tem ne delamo usluge niti njemu, še spanj pa nam samim.

Da. Nekaj je v pojavu beatništva. Želja po zunanjih manifestacijih mladih človeka, v katerem se pretaka množica odvečne energije, ki jo lahko uporablja tako ali tako, vendar pa vedno s težnjo po zunanjem družbenem priznanju, po subjektivnem izstopanju iz množice, ki je v osnovi vedno pozitivna, ima pa svoje odklone, za katere družba marsikdaj sama odgovarja. Najbolj enostavno je pač, izstopati iz množice, če imaš dolge lase, kajti ti ne zahitevajo nobenega telesnega ali duševnega napora, zraslejo kar sami od sebe. Enostavno je tudi pisati pesmi, in to take pesmi, ki si na račun neestetskega izražanja pridobivajo sloves.

Clovek se ni razvil iz opice zato, ker je bilo tako zapisano v nekem družbenem zakonu, temveč zato ker je bilo tako — zapisano. V njegovih naravi sami po nekem objektivnem naravnem zakonu o gibanju in nenehnem razvoju vsega živoga. Ker ga je prav ta zasovražna objektivna nujnost privedla do zavestnega bitja, do zavestne dejavnosti, in vse ostalo, kar je nastalo poznje in še nastaja, je rezultat njegove zavesti, njegove človekove dejavnosti. In v to zavest, in dejavnost smo vklejeni vsi (tudi beatniki, pa naj se še tako trudijo, da bi jo tako ali drugače zanikal) brezkompromisno, brezizhodno, dokler bivamo. In kljub temu niso le bivanjsko bivanjska možnost, temveč ljudje. To pa je mnogo več kot pa le možnost. Pa v tem ni nobene tragike, nobenega puritanstva, nobenega oportunitizma ali konvencionalnosti. v

tem spoznanju, da bivaš kot nerazdržljivi del celote in da se ji do neke mere moraš podrediti, če hočeš obstajati, ne samo kot možnost, temveč kot človek. Upor proti temu spoznanju je znak nezrelosti, otročje zatestavosti v želji po svobodi, ki je le navidezna, po bivanju brez obveznosti, navidezno aktivnem, ki pa je v bistvu le mlahava in bojaljiva pasivnost. Ta upor je strah ali nemoč.

Vsi beatniki si bodo nekega dne (globoko sem prepričana o tem) »porezali lase«. Ce ne prej, takrat, ko jih bo k temu prisilila brezkompromisna objektivna in subjektivna nujnost v brezkompromisno dejavnost za zadovoljitev osnovnega človeškega nagona, nagona samohranilne, pa naj zveni to še tako straholno prazno in vsakdanje. Vse življenje menda ne bodo mogli tiliti in padati v ekstaze ob zvokih električnih kitar? In takrat bo morda Gajšek napisal nekaj o desallenaciji alieniranih beatnikov? Pa bodo takrat prešli zaradi »porezanih lase« v puritanstvo in oportunitizem?

In za konec. Nesmiselno se mi zdi, da so Gajška zaradi objavljenih pesmi obsodili »verske nestrpnosti«. Obsoditi bi ga bilo potrebno kot človeka, ki ima pesniške ambicije s strani umetnosti kot take, ker je kršil njenosvoje pravilo, pravilo estetike. To, da napada cerkev, čeprav je vprašanje, koliko je tak frontalni, predvsem pa neestetski in tudi neinteligentni napad oziroma kritika, v naši družbi še aktualen, saj cerkev nima nikake možnosti vmešavanja v družbeno politično življenje in posameznika (aleista — in to je bistvene važnosti!), ni njegov največji gresh. Ne zanikan dejstva, da je potrebno do tega družbenega fesila, če ga tako imenujem, še zlasti pri nas, zavzemati aktiven boj, za njegovo postopno odpravljanje, vendar pa je tak način povsem neumesten. Zato se mi zdi tollik bolj čudno, da se ni o estetiki in ne toliko o vsebinski vrednosti pesmi oglasil kak »ateistični« umetniški kritik ter jo obsodil s te plati. Prepričana sem, da bi mu vsi, brez pridržki pri trditili, in kar je najvažnejše, avtor sam bi morda lahko ugotovil, da je za kritiko takega ali drugačnega družbenega pojava potrebno imeti predvsem dovolj znanja, pa tudi inteligenčnega in takinega odnosa!

MARIJA GOLOB

Razgovor o poeziji

Res lahko najdemo v slovenskem povojnem pesništvu še kar nekaj istrenih pesmi. Ampak: niti ene zbirke, v kateri ne bi bil kar lep del pesmi nelskrenih. Kaj še pomeni nelskrenost? — Zadovoljevanje s površnimi razrešitvami. Pomeni iskanje novih izrazov, ne pa iskanja novih globin občutja.

Lirika je trenuten in zaradi te svoje trenutnosti otrepel odnos do sveta; če je dramatika nastajanje in je usmerjena v bodočnost, če je epika registriranje in prikazuje raje preteklost kot sedanost, je lirika nastala ta hip in za ta hip. Pesem je samo ena (subjektivna) stran, je ena dramatična replika: v vsakem droben pesmi pa se, če je pesem le kaj vredna, zrcali se veliko več kot v pesmi sami: v ritmu, v metaforah, izboru in vrstnem redu besed se zrcali cel specifični način reagiranja. (To posebno lepo vidimo pri ljudskih pesmih.) Danes pa seveda pomanjkanje ritma, neumnost metafor in preobilje besed — ne motijo niti pesnikov niti kritikov. Zato so pač pesmi lahko nelskrene.

Odkrili smo kopico slabosti naše sodočne poezije. Priznati pa moramo, da so pesniki vendarle razbili stare pred-

stave o poeziji; da kljub vsemu počasi odkrivajo nove pesniške kriterije v novem svetu: posebno mladim to včasih z divjo sproščenostjo kolikor tolliko uspeva.

Kaj je torej poezija na Slovenskem? Kaj je torej poezija, kaj lirika? Na to vprašanje ne morem kar tako odgovoriti. Zato pa lahko vseeno nekaj domnevam. In tako postavljam revolucionarno trditev: poezija je umetnost! Imeli mora torej glavo in rep, površino in simbol (po O. Wildu), izhajati mora iz nekega za pesnika resničnega, oprjemljivega občutka, ne pa da bi bila povod za pesnjenje bolečina v trebuhi ali seksualna potrebnost ali želja po važenju.

Tu naletimo na novo vprašanje. Dobro, poezija je umetnost. Ampak — ali je umetnost sploh potrebna? Ne. Prav gotovo, da ni. Naj umetnik in kritiki govorijo o njej, kar hočejo: naj ji obe-

šajo globokoumne predstave, jaz pravim: enostavno je nepotrebna. Cloveka tako ali tako določa njegovo bivanje, ne pa zavest. Torej naj vsak skrbi za svoje bivanje, zavesti (in s tem premisljanja in odgovornosti) pa se tako vso skrbi. (Kaj bi z zavesti?) Najpopolnejši sodobni človek je vsekakor orangutan. In kaj bi z umetnostjo? Poglavitno je, da nas kak trenutek zabava, draži, potem pa pa pozabimo, da nas ne bi pri tem ovirala.) Poleg tega zabava dela ljudi zadovoljne, umetnost pa nas samo vznešira, širi nam občutke, notrauje nas razvija — utegniti bi zrast, se razširiti — in naenkrat ne bi bilo prostora za vse. In izbruhnila bi renesansa in kljui bi se vsevprek in borili bi se za oblast kot v Shakespearevih dramah. (Ti moji pogledi niso povsem novi — nekaj jih izraža že Platon, ki podi pesnike iz dobro urejene države. A jaz le mislim malo drugače.)

Naš čas me spominja na gotiko. V njem so ljudje mirni, plahi — skromne barabice. Oni vsi žive v pričakovanju nebeskega kraljestva.

Zdaj lahko ugotovimo še to, da so,

tudi umetniki ljudje, ki počnejo nekaj povsem neupravičenega, skoraj neke vrste kriminal; po vsem tem pa se tuži ne moremo čuditi, če je poezija takšna, kot je.

Vsaka nova smer v poeziji — in govorito je, da lahko govorimo o taki novi smeri, — mora najti svojo polnost, mora dozereti, s tem si pa tudi počasi postaviti svoje kriterije. Seveda pa je pretirano govoriti o »novi« poeziji — že tisočletja imamo »pozicio«. In zakaj bi naj prav zdaj, in kako da bi prav zdaj in še tako naenkrat, dobili nekaj, kar bi bilo absolutno novo?

Res pa je, da je vedno težje govoriti o lirkah v starem smislu. V liriku se vedno bolj vlohotapljajo nelirični elementi. Lirske prijetji se mešajo z episkimi in celo dramskimi.

Gоворiti o poeziji sami na sebi? Govoriti o posebnostih lirike? Mislim, da bi taka razglabiljanja ne imela pravega pomena. Zato bom v nadaljevanju — v prihodnji številki — govoril kratko in malo o umetnosti.

FRANČEK RUDOLF

To in ono o ptujskih srednješolcih

Sprejeli so me ozke in strme ulice. Ta ambient je nekaj čisto svojega, nekaj, kar človeka spominja na preteklost, katera se bije s tempom današnjega časa.

KAKO ŽIVE SREDI TEGA SVOJSTVENEGA OKOLJA NJEGOVI SREDNJEŠOLCI IN KAJ DELAJO?

Pohitel sem za dijakinjama, ju izgubil iz vida in se nato čisto slučajno znašel pred stavbo, v kateri domujejo kar tri šole: ESS, Administrativna šola in šolski center za trgovske kadre.

Zvonilo je — pričetek pouka,

KAM SEDAJ?

Mahnil sem jo po stopnicah in poškal tov. Stropnika, ravnatelja šole. Moje zanimanje je bilo osredotočeno na materialno stanje ptujskih srednjih šol v pogojih gospodarske reforme. Sole se dotirajo iz medobčinskega sklada občin Ptuj in Ormož. V glavnem pritekajo ta sredstva samo iz ptujske občine, ormoška jih nima. S sredstvi, ki so na razpolago, krijejo le tekoča potreba.

Pogovor se je usmeril na probleme, s katerimi se srečuje na svojem delovnem mestu. Največ pozornosti posveča pedagoškemu delu, a ne zaostaja niti v tehničnem pogledu glede na pouk, saj so opremili kemijski laboratorij in izdelali načrt za kabernetični pouk. Učbeniki so stalni problem, ker jih skoraj ni. Učeni program je zelo obširn in zahuten. Učni uspeh je bil najbolj perek ob zadnji redovalni konferenci. Izdelalo je samo 50 % diakov. Po njegovem mnenju je glavni vzrok kampanjsko učenje.

KAJ PA MISLIJO O TEM DIJAKI SAMI?

Obrnil sem se na mladinsko predsednico Manjo Vesenjak, dijakinjo četrtega letnika: »Vam je znano kampanjsko učenje, s tem pa seveda ni povedano to, da so vsi enaki. Veikokrat se boljši ljudi od ostalih, v primerih, kjer se pa dijaki vozijo je nemogoče organizirati kakšnokoli medsebojno pomoč. Takšnemu uspehu botruje v znatni meri materialno stanje naših diakov. To so pretežno iz kmečko delavskih družin. Stipendistov pa vsem strokovnim predmetom. Skrbi je torej dovolj.

KAKO JE Z MLADINSKO ORGANIZACIJO

»V okviru DU so najbolj uspešna predavanja — šola za življene. Sportna dejavnost prednjaka pred ostalimi, saj imajo registrirano športno društvo. Iz-

recna želja dijakinj, pa tudi dijakov je, da bi imeli na šoli plesni tečaj, to pa vsled tega, ker vsa dekleta nimajo primernih oblik za vaje v Narodnem domu. Pa tudi bolj domače se ponudimo na šoli, so dejale. Z drugimi ptujskimi šolami ne prideamo v stik, ker ni prostora za ureditev kluba srednješolcev in ostale mladince.

Topel stisk rok.

Pohitel sem. Ura je kazala, da se bliža čas glavnega odmora. Toplo pomladansko sonce se je smejaliza oblakov. Sence hlašo padače čestno.

GIMNAZIJA PTUJ

Klepel, smeh kot v vsaki šoli. V isti stavbi domuje tudi učiteljske. Pozneje sem zvezdel, da bo postal v naslednjem letu pedagoška gimnazija.

Povablu na razgovor sta se odzvala Alenka Centnik in Željko Plohi, oba dijaka četrtega letnika gimnazije. Razgovor je zarel vsa področja dejavnosti.

Solska skupnost se ukvarja izključno s šolskimi problemi. Z vsemi ostalimi se ubada mladinska organizacija. Gimnazijci se udejstvujejo tako rekoč v vsem: v krožkih in sekcijsah vseh vrst od debatnega kluba do sodelovanja z gimnazijami v Varazdinu in Čakovcu.

Vsako leto izdajo tudi Almanah. Po dveh letih so ponovno ustanovili 120-članski mešani pevski zbor.

Naš razgovor je tekel v zemljepljenem kabinetu. Samo oprema bi bila za muzej.

Tako me je ta ambient spomnil na vprašanje opreme.

To je rak rana naše gimnazije. Zaradi neopremljenosti je gimnazija dobila pogojno verifikacijo. Povedala sta mi, da imajo sicer kmetijski in fizikalni laboratorijski, vendar ju ne uporabljajo. Nične nima vstopa v njiju, ker imajo ključe profesorji. V fizikalnem kabinetu je povečevalnik, ki ga nične ne uporablja. Pri pouku imajo samo demonstracije. Zejell bi pred-

vsem več modernejših učnih prizomočkov. Učilnico za tuje jezik. In še kaj.

KAJ PA KLUB?

Tega nam objubljajo že celo večnost. Zdaj smo se navadili tudi samo na objubje.

Moji žrtvi sta letošnja matranta, zato sem najprej Alenko povprašal, kaj meni o maturi. Po njenem mnenju je prevvelk poudarek na prirodovisnih veda na račun humanističnih. Kombinacija humanističnih ved z matematiko se ji ne zdi posrečena.

Zeljko je rekel, da ga nič ne moti tista matematika. Kljub temu ne bi bilo slabico, če bi bilo več kombinacij na izbiro. Ogrevava se, da bi poleg slovenščine, humanističnega predmeta, bil še en tuj jezik. Upajmo, da se jim bodo izpolnile vse želje.

Poznam mal sem se, kako je z fizikalnim laboratorijem. Polaskal sem prof. Zmavec, ki predava v fiziku. Komaj sem omenil, da so se pritožili, je že bruhnil: »Kaj, kdo?«

No, potem se je pomiril. Vsa zunaj. Bil je tako prijazen, da mi je razkazal fizikalni laboratorij. Ta laboratorij je tako klavrn, da ni vreden inena, še manj opisa.

Tisti povečevalnik bi se še dal spraviti v red. Samo malo več dobre volje z obema stranoma bi bilo treba. Tov. prof. Zmavec mi je povedal, da je oprema za laboratorij že naročena in naslednjega šolskega leta bo deloval s polno paro. Tudi v kemijskem laboratoriju je stanje podobno.

Takšno je torej njihovo življenje.

Napotil sem se po stopnicah, ki tečejo navzdol kadar gremo dol in gor ko gremo gor. Tečejo kot živiljenje srednješolcev — sredi skrb in veselja za šolski klopmi.

ANTON DODLEK

MLADINSKI KLUB

Razgovor z ptujskimi srednješolci je pokazal, da si žele primerni prostor, kjer se bodo lahko shajali. Da bi izvedel kakšne so perspektive v zvezi z ustanovitvijo kluba, sem obiskal Občinski Zavod v Ptaju. Član komitejata. Zadravec mi je povedal naslednje:

»O ustanovitvi kluba smo govorili že leta 1956. Tako smo iskal prostore, vendar pri tem nismo imeli srečne roke. Nato je spet Društvo upokojencev imelo prednost. Graditev novega kluba ne pride v postev, ker so na prioritetti lestvici najprej pošta, nato zdravstveni dom in zatem gimnazija. Zamisel z De-

lavskim klubom ni uspel. Klub ni bil stalno odprt, prostori tudi niso najbolj primerni. V Narodnem domu prostori niso polno izkorisčeni. V njih domuje DPD Ptuj. Prostori in oprema bi bili izredno primerni za klub. Klubske dejavnosti bi brez težav vključili v dejavnost DPD. Venjan pri DPD niso našli razumevanja, ker so v vodstvu že leta isti ljudje, ki nočejo nenehati silišati o mladinskem klubu. Ali naj se srednješolska mladina »vzgaja« še naprej v gostilni, zato ker ni razumevanja?«

»Kaj res ni rešitev?«

ANTON DODLEK

Še enkrat:

Ni dvoma - najboljši so

Precej netočnosti in napačnega obveščanja v članku Vinka Simeka »Ni dvoma: najboljši so«, ki ga je objavil v marčni številki Katedre, me je privedito do tega, da vam pišem. Sem namreč pristaš mnenja, da mora biti listom, zlasti še študentskim, glavni cilj obveščanja. V navezenem članku je sicer hotel pisec nabrekati čimveč dobrih o ravninskih dimnazijskih, a je postal ogromno pisanje prav zaradi težje, ki je očitna, tendenciozna in prav zaradi tega vredna odkritivitev. To pa še ni tako hudo, zaradi česar članek obsojam. Se hujšajoč obsojanje je vredno precej napak v članku.

Po Simekovem opisu z obiskom v fizikalnem kabinetu lahko spozna vsak, ki pozna vsaj malo srednješolske fizike, da ga je napisal laik. To trditve lahko takoj dokazem. V kabinetu sem mu med drugim pokazal tudi kardansko os in naprave za merjenje vzgojnega toku.

Jenje vzgojna in upora v zračenju obveščanja v članku Vinka Simeka »Ni dvoma: najboljši so«, ki ga je objavil v marčni številki Katedre, me je privedito do tega, da vam pišem. Sem namreč pristaš mnenja, da mora biti listom, zlasti še študentskim, glavni cilj obveščanja. V navezenem članku je sicer hotel pisec nabrekati čimveč dobrih o ravninskih dimnazijskih, a je postal ogromno pisanje prav zaradi težje, ki je očitna, tendenciozna in prav zaradi tega vredna odkritivitev. To pa še ni tako hudo, zaradi česar članek obsojam. Se hujšajoč obsojanje je vredno precej napak v članku.

V nadaljevanju članka piše Vinko Simek o izvenšolskem delovanju dijakov ravninske gimnazije. Tudi pri opisovanju tega z netočnostmi ni prenehel. MKUD na gimnaziji ni, ampak je več krožkov, ki se ukvarjajo z različnimi področji kulture in po potrebi koordinirajo delo.

Ko sem razpravljal z Majdo Logarjevo o Simekovem pisancu o podelitvi Prežihovih značk, se je pokazalo, da Majda ni s tem prav nič zadovoljna. O kakšnem Zlatem vencu Majda ne ve ničesar in je izvedela o njem. Sele po izidu marčne številke Katedre, saj je tam zapisano, da je takšen venec dobila.

»V ravninski gimnaziji je že začetek vsakega dela neobičajen. Po razredih so nameščeni zvočniki in prek njih lahko dijaki od 7,55 do 8,15 prisluhnijo obveznim jutranjim oddajam. Tako je zapisal Vinko Simek v svojem članku. Nač dodam samo še to, da traži prva ura pouka do 8,45. Seveda lahko sedaj vsak ugotovi, da je ustvaril Simek trideset minut trajajočo šolsko uro.

To je dovolj. V pismu sem hotel povedati Simeku, da mu zamerimo, da je napisal članek, čeprav je bil s stvarjo premalo seznanjen. To nam dokazuje, da nas je takrat, ko nas je obiskal, površno poslušal, gledal ziljska in preziral. Takih obiskov pa si ne želim več.

MAKSIMILJAN VEČEK

MNENJE AVTORJA
SESTAVKA — NI DVOMA: NAJBOLJŠI SOI

Kot pisec »pregrejno spačenek« reportaže o ravninski gimnaziji bi imel nekaj besed v odgovor M. Večku. Moram redi, da me je način pisanja M. V. res pogrel. Vsaka kritika je dobrodošla, pa vendar mora biti le-ta v nekih mejah dostojnosti. Ta kritika pa je bila vse prej kot to, prerasla je v prav osebni napad name. Zato je urednik nekatere stavke erteal. Res je, da so bile napake, in se tudi opravljajučim zanje. O tem, da bi M. Veček rad bil se minč, ne dvomim, naj oprosti, če sem ga naredil za tri leta zrejšega. Gleda fizike-papir, da nisem doma v njej, pa vendar tehnična terminologija pozna samo termin kardansko gred, ne pa kardanske osi, kot je napisal M. V. (upam, da M. V. ve, v čem je razlika).

Drugo pa je to, kako to, da M. V. korigira in zanika mnenja svojih dijakov, ko pa ga na se stanku ni bilo. To zadevo naj razčleniti z dijaki samimi, mogoče pa le-ti niso točno seznanjeni z delom na šoli.

Vinko Simek

MEDOBČINSKI CENTER KLUBOV OZN PRED RAZPUSTOM

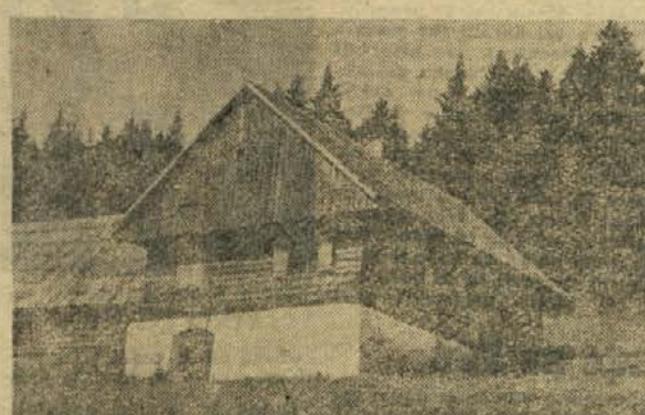
Marioborski klub OZN, mislim medobčinski center, je pred razpustom. To je novica, ki preseneča, posebno, ker je ta ustanova bila svojih prva v Jugoslaviji. Nekaj najvažnejših podrobnosti: ko so v Marioboru ustanovili prvi okrajni center OZN, je tale organizacija dobila vse širše in globlje okvire.

1. maja 1965 je bilo v takratnem okrajnem sklopu že 65 klubov OZN, delovali pa so tudi občinski centri na Ravni, Slovenjem Gračcu, Murski Soboti in Lendavi. Iste dan pa so v Marioboru ustanovili medobčinski center, ki deluje še danes. Toda, kako deluje? »Z denarjem imamo velike težave,« je dejal predsednik klubov medobčinskega centra tov. Andrej Stancer. »Dosej so nas finančirale občine, sedaj pa je ta naloga padla na mestni svet, ki pa se kaže malo briga za nadaljnjo aktivnost klubov OZN. Občinski Center je sicer deloval, da so denar nakazali na mestni svet, vendar pri MS nič ne vedo. Deluje sicer 17 rednih klubov, toda vse so zadoščali. Dolg znaša 500.000 starih dinarjev, prošnja na MS, da bi ta znesek vnesli v redni proračun in ga poravnali, pa bo najbrž ostala kar pri prešnji. Zahteve so minimalne, odgovora pa ni, oziroma ga vsaj doslej ni bilo.«

Marioborski klub ta čas seveda sodelujejo tudi s tujino. Prirediti so in bi še, če bi imeli kaj sredstev, razne razstave, seminarje in podobno. Da so klubovi OZN sila pomembni pri razvoju naše mladine, ni treba posebel poudarjati. To ve vsakdo, ki je kdajkoli aktivno sodeloval v njih. Izvedli so že velike akcije, ki so odjeknile v tujini, med njimi pa so omislili zlasti akcijo za pomoč Indijskim otrokom.

Na podlagi vsega tega je skoraj smešno, da tako čila in smetnja organizacija ni deležna večje podpore!

V. Simek

Posnetek: MILAN CILENEK

To je Snežinka,

dom poštničarjev iz občine Maribor Center. Koča stoji pod vrhom Regle na Pohorju v nadmorski višini 1280 metrov. Dom je sicer še v izgradnji, kljub temu pa so letos pozimi na teh pobočjih priredili smučarski tečaj študentje mariborské VTŠ. To so bili tisti (redki) naši kolegi, ki so člani te organizacije mladih, ki ima svoje domove doma po vsej Jugoslaviji in s svojimi 75 odstotki popusta za skupino pet mladih na vseh prevoznih sredstvih razen letala skezi vse leto omogoča cenjeno popo-

UREDNIKOV UVODNIK

O zdravju in telesni vzgoji

Ze nekoliko popačeno geslo zdrav duh v zdravem telesu je, kot vse kaže, izgubilo na prvočistem pomenu. To je dejstvo, ki mu ni oporekat. Šolska telesna vzgoja bi morala biti mladini izhodišče za zdravo rekreacijsko udejstvovanje. Pri oblikovanju zdravega in sposobnega rodu pa ne bi smeli zanemarjati telesne vzgoje. Posvetiti bi ji moral vso pozornost, zlasti še zaradi njenih zdravstvenih bioloških nalog, kar je osnovni pogoj. Zdravje mariborske mladine pa je ogroženo. V Mariboru imamo 47 raznih šol s skupno 22.000 učenci in le 16 televadnic (z besedo: šestnajst).

Sol je vedno več, televadnic je vedno manj. Beseda rekreacija je za večino mladine abstraktna. Zaradi telesne neaktivnosti med šolami je iz leta v leto več funkcionalnih okvar mišično gibalnega aparata. Pri vsem tem pa je dovolj žalostno, da vse to ne velja samo za posameznike, temveč za generacije šolske mladine. Vprašanje je, kako dolgo še bomo nadaljevali s tako kratkovidno telesnovzgojno politiko.

Janez Ujčič

Športno življenje na VSŠ

Studentje na VSŠ, kljub velikemu številu tedenskih ur predavanj in vaj, najdejo čas za športno udejstvovanje. Ne samo to, zadnje čase lahko opazimo, da je zanimanje za športne igre in neobvezno telesno televadbo vedno večje. Televadnica na o.s. Ivana Cankarja je polno zasedena, kar priča, da je zato tvrsto rekreacijo izredno zanimalno. Lansko leto novembra in marca letos so se stomatologi udeležili plavalnih tečajev v zimskem bazenu na Ravnah.

Zaradi velike želje po lastnem prostoru, kjer bi lahko igrali namizni tenis, so preuredili barako starega kliničnega oddelka v dvorano za športne igre in šolsko sobo. Prostor ima tudi lastno garderobo in sanitarije.

Na predlog predsednika športne komisije dr. Boga Pavilna bodo stomatologi še letos organizirali tradicionalni športni memorial v spomin dr. Geđeve z naslednjimi športnimi panogam: mali nogomet, košarka (ženske, moški), rokomet (moški) in namizni tenis (ženske, moški).

Po ustanovitvi novega košarkarskega kluba Maribor 66

Kdaj si bomo v Mariboru končno na jasnom?

Košarkarji Branika so hoteli koučuo zaključiti veliko polemiko o ustanovitvi enotnega, reprezentančnega in kvalitetnega mestnega košarkarskega aktiva, ki naj bi v svoli sredi zbral najboljše košarkarje Maribora z željo in namenom — napredovati. Napredovali so ponovne zmage v republiški košarkarski ligi in napredovati v zvezno ligo. Samo z enim zares kvalitetnim košarkarskim aktivom lahko gojimo to zvest tudi v širino, v množičnost. Nekje morajo mlati vendar videti, kako se stvari gojijo, kako se vrhunsko igra, nekje morajo imeti svoje vzdore. O ustanovitvi enotnega mariborskog košarkarskega aktiva je bilo spregovorjeno že toliko in preltega že toliko liškarskega in pisalnega črnita, da človek zarač stička pove se kaj. Po ustanovitvi Maribora 66 ne moremo reči ničesar druga kot; osnova je tu, na vseh, ki jim je na skrb razvoj in uspeh mariborske košarke pa je, da začelo delo nadaljujejo. Seveda pa je iluzija pričakovali sadove od kluba, kakršen je zdaj. To je namreč pravzaprav bivši Branik, sicer z novim trenerjem in novim članom, a nič več. Sam Branik, bivši seveda, začetnih ciljev ne more doseči, za to je potrebno združiti vse sile. Toda vsi poskusi pred in po združitvi, pritegniti v vrste vijoličastih (taka je zdaj barva košarkarjev Maribora 66) tudi igralce Maribora so propadli. Nemara vsi koraki (ne samo s strani Branika) res niso bili najbolj taktni (človeka postavljati pred delstvo smo nekod vrgili), toda dejstvo je, da Maribor noči v kooperacijo ne tako ne tako. Kdaj bodo na lesnem bregu spoznali, kam mora in kam gre pot mariborskega športa in vrhunske košarke za zdaj še ni znano. Kot na dlanu pa je, da bodo to stejnoprav spoznali in se bodo hotele ali nekote pridružili novi

zastavi. Ves ta košarkarski spor pa je samo odraz razmer v mariborskem športu, kakršen je od nekdaj bil in za zdaj kot kaže, tudi se je. Tuči po 21 letih življenja v novi sredini se še nismo naučili usklajevati načrtov, želj in hotlj. Ta hoče to, oni ono in kaj stička se najde skupna pot. To je edina možnost.

Govorimo eno, delamo drugo. Maribor na primer je nečlenih gradnjah, pri ogrom-

jeti nove koncepte košarkarskega kluba mesta Maribor takoj, z bodo zagotovljena osnovna materialna sredstva za nemoteno delo. Ta so pred ustanovitvijo Maribora 66 bila, toda Maribor še vedno vztraja na starih pozicijah. Problem košarke v Mariboru je kako zanimi tudi srednješolce in študente, kjer je ta zvrst najbolj priljubljena. Morda bi poskusili še prek javnega mnenja opozoriti vodstvo Maribora (ZSD Maribor) na zmototo. To je v tem primeru ta čas še edina možnost.

Boris Bergant

Med športniki je malo takih

ŽELJA DUŠANA SOPIČA

Nogometni (profesionalci) med športniki običajnega, vsekodnevnega kova ne uživajo posebnega ugleda; ali pa ga sploh ničem niso deležni. To je ostarela, razvita pesem. In kolikor je stara toliko bolj brni v ušesih. Pogovarjal sem se z Dušanom Sopičem, 20-letnim nogometnem vijoličastih. Dobrim nogometnem. Rekel je:

Dušan Sopič, standardni napadalec NK Maribor

«Zoga mi še vedno ne pomeni vsegaj!» — In imel je prav.

Dušan je igralec najmlajše generacije, eden tistih, ki še stopajo v t. i. profesionalno

arenou. Zgovoren je; in odkrit, ko reče:

«Solanje mi je prvo. Želite bi končali prvo stopnjo elektrotehnične fakultete.»

Ljubitelji nogometa se prav dobro spominjajo njegovih petipetij s klubskim vodstvom v zimskih (nogometnih) počitnicah. Odpotoval je v svoj Beograd, domov; in opravil izpite za ...

«veliko maturo,» pravi.

Res je. V Beogradu je letošnjo zimo opravil maturo in si zagotovil pogoje za vpis na VTS v Mariboru.

«Rad bi končal vsaj prvo stopnjo,» je rekel in pridjal, da mu nogomet ne bo delal preglavie.

«Eno je življenska eksistenca, drugo pa konštekst. Tako je pač in težko je ukrepati drugače, ko vidiš, kako kalne so nogometne vode. Loviti v njih pomeni obsezenost, strast in hazard. Veliko je poklicnih, a malo izvoljenih, to veste ...»

Vem. Nogomet je cirkus. Nedorljiva hrana za nepotešene živce. In sprostitev v razburjenju.

«Meni pomeni tudi nekaj drugega,» pravi Dušan. «Nogomet je zame tudi eksistenčni parafraf.»

Parafraf? — mi je uslo.

«Kakor pač kdo vzame. Z nogometom si bom zagotovil mirno življenje. Pomeni mi isto kot nekomu štipenditor. Verjamete?»

Težko. Nogomet kot štipenditor... Morda. Sopič me je dopolnil:

«Ko končam mariborsko VTS, bom vpisal drugo stopnjo.»

Saj: nogomet in študij. Nekomu uspe vskladiti eno z drugim, nekomu se poskus ponoviti.

«Meni bo uspelo, o tem sem prepričan.»

Bo. Dušan mi je v določilno nanihal nekaj imen kot:

«Fakultete so končali moji najboljši prijatelji — Muškarčirovič, Sijjak, Stojanovič...»

In končal jo bo tudi on.

«Cez štiri leta me primite za besedo,» je rekel.

— Držal bom besedo.

In udarila sva si v roke.

F. J.

Preidimo k dejanjem!

V zadnjem času se mnogo več kot doslej razpravlja o športu in telesni vzgoji sploh, kar je hvale vredno, in kaže, da smo le na pravi poti. Toda, če hočemo res učinkovito razpravljati o stanju v vseh panogahteleh vzgoje, je to stanje tudi spremeniti, ne smemo govoriti o njem kot o vzroku težav, temveč resnično le kot o posledici vzroka, ki je nekje drugje.

Zveza za telesno kulturo pri SRS je na svoji redni skupščini leta 1964 razpravljala in ugotovila oz. določila, da se na vseh višjih šolah uvede obvezna telesna vzgoja. Zakon bi naj začel veljati leta 1966, toda sedaj so se zopet vrnilo težave, čeprav je bil vse elaborat izgotovljen, so zopet nastale materialne težave. Danes se sprašujemo, kje iskalci v zrak.

Osnovni vzrok za slabo materialno stanje v skoraj vseh panogahteleh vzgoje je v samem odnosu do telesne vzgoje, je v pogledih prosvetnih, zdravstvenih, gospodarskih in političnih organov na vlogo telesne vzgoje v življenu naših ljudi.

Kakor koli stvari zaslužimo, je popolnoma očitno, da ima na naših šolah TELESNA VZGOJA PODREJENO VLOGO. Niti ni odrejenih dovolj ur zanjo, prosvetni organi so vse premalo odločni v zahtevah za vzgojo novih vaditeljskih kadrov, za ureditve vadbenih prostorov predvsem igrišč in televadnic, in za sistematično povezovanje telesne vzgoje s predmeti, ki širijo duhovno obzorje.

Pri vsem tem pa odgovorni gospodarski organi pozabljujo, da dvig storilnosti ni odvisen samo od materialne spodbude, da se nesrečne ne dajo zmanjšati s tem, da v vseh večjih podjetjih organiziramo ambulante in pod., temveč da je za vse potrebna večja telesna sposobnost, odgovornost, hiter rešitev itd., zato ponovno ugotavljamo, da šport ne more biti niti privilegij niti zahava samo posameznikov, temveč je nujna potreba vsakega državljanu, ki hoče v procesu graditve čim aktivnejše sodelovati.

V. SIMEK

ZLATA MEDALJA ZA ANICO VRTIČ

Anica Vrtič

Orodna televadba in atletika sta najbolj razviti športni dejavnosti na ESS in administrativni šoli v Ptaju. Največje uspehe je nedvomno dosegla Anica Vrtič, dijakinja 2. letnika administrativne šole.

KDAJ SI SE PRICELA AKTIVNO UKVARJATI Z ORODNO TELOVADBO?

— S to športno dejavnostjo sem se pricela ukvarjati z 12. leti.

TVOJ NAJVEČJI USPEH?

Dosegla sem gá lani v Kosovski Mitrovici, kjer sem v partizanskem mnogoboru pri mladinskih zasedbah prvo mesto v 3. razredu in dobita zlata medalja.

KAKO KAJ MATERA?

— Stenografska in strojepisna letos prvič ločeni. Vsekakor bo težje.

KAM NATO?

— V službo!

A. D.

DVORNI NORCI

ŠPORT 66:
PLANICA 66

"TU PA NE BO GOLA..."

**PLANIN-
STVO 66**
ŠPORTNIH
DRUŠTEV

MOTOCROSS 66
PROGA ODЛИЧНО
ПРИПРАВЉЕНА
НА ГЕШТИ МАРИБОР
ЛJUBLJANA

ODBOJKA 66

**STANJE V
SETIH:**
0 : 0
1 : 1
ITD.

DIREKTOR **DELAVSKI SVET**

GIMNASTIKA 66

NOGOMETAR 66 / PO REFORMI /

Nekoč v davnih časih je živel mogočen in neusmiljen srednjeveški kralj. Njegovo kraljestvo je segalo od vzhoda do zahoda in od severa do juga. Toda kljub prostranosti ni bilo v kraljestvu nobene občinske skupščine in tudi ne parlamenta. Vladal je tako strašen absolutizem, da ga lahko opišejo samo pisci naših zgodovinskih učbenikov in nihče drug.

Nekega dne pa se je kralj začel od preobilnega absolutizma neznansko dolgočasiti. Presedalo mu je že neprestano prikimavanje podložnikov, ki so odobravali vsako njegovo misel. Zaželet si je, da bi v kraljestvu našel vsaj enega človeka, ki bi nasprotoval njegovim kraljevskim ukazom. Zato je sklical sle in jim velel, da naj na vse strani kraljestva ponešejo naslednji razglas: "Njegovo veličanstvo, kralj etc. etc. ukazuje, da morajo podložniki odločno nasprotovali kraljevskim ukazom." Slom pa je naročil: "Kogar slišite, da bo nasprotoval mojim ukazom, ga privедite pred prestol." Sli so izvršili povelje, toda vrnili so se praznih rok. Nihče ni nasprotoval kraljevim ukazom.

Kralj se je razčastil in se je zaprl v samotni stolp, da bi tu razmisljal. Ker pa ni bil vajen tega opravila, je kmalu zaspal. V spanju pa se je priti-

hotapila h kralju dobra vila in mu prisepnila: "Oh, ti neumni kralj! Zakaj iščeš nasprotnikov po deželi, ko pa imas med dvorjani marsikoga, ki bi dobro zaigral v vlogo." Nato je splaval skozi stolpno lino.

Kralj se je v hipu prebudil in poklical stražo, da bi prijela vilo, ki ga je žallila. Toda, ker mu je dala dober nasvet, jo je že vnaprej nameraval pomilostiti. Straža pa vile ni nikjer našla. Izginila je brez sledu.

Tedaj je kralj dejal prvemu dvorjanu: "Ti boš moj nasprotnik. Ti boš moj dvorni norec." In dvorjan je začel opravljati službo dvornega norca, o kateri se lahko poučite iz knjig in iz zgodovinskih filmov.

Toda samo en dvorni norec ni mogel zasmehovati ogromne kraljeve samovolje. Izročilo pravi, da je bilo za ta posel potrebnih sto dvornih norcev.

Kralj je umrl, njegov izum pa se je oranil. Sčasoma so po številu dvornih norcev sodili, ali je vrlada nekega kralja ljudomila ali nečloveška. Čim več dvornih norcev je imel kralj, tem bolj nečloveško je bilo njegovo vladanje.

Ko so odpravili kralje, so ukinili tudi ustanovo dvornih norcev. Ne vem, ali to pomeni, da ni več nečloveških vlad in da so vse ljudomile, ali pa to pomeni samo, da ni več kraljev.

PETER BALOH

KAJ O LJUDEH MISLIJO ŽIVALI

PES: Nisem originalen, ker človek tudi laja.

VOLK: Volk je volku človek.

ZEBRA: Blagajniki so mi v modi najblžji.

LEV: Nisem samo jaz lev, obstaja tudi Lev Jašin.

SIMPANZ: Ljudje so nas pozabili, toda kadar pridejo v zoološki vrt, se bratsko nasmejemo.

GORILA: Iz kletke sem gledal na ljudi in sklenil sem, da so tudi oni v kletki, samo večji.

VSE ŽIVALI SKUPAJ: Ljudje so pogosto živali, samo mi ne sprejemamo rotacije.

Moralizirajoči aforizmi

KADAR KOMU ZAUPAŠ, POSTANES ODVISEN.

KOLIKOR LJUDI ZANIČUJES, TOLIKO SE JIH BOJIS.

NEKATERI IMAJO VELIK SPOLNI APETIT, MOTI JIH LE UMAZANA ZLICA, S KATERO BI SI GA POTEŠILI.

NEKATERI LJUDJE SO ZATO HINAVCI, KER SE BOJIJO UŽALITI SOCLOVEKA.

O GLASNIH DOGODKIH V SEBI GOVORI ČLOVEK ZELO TIHO ALI PA SPLOH NE GOVORI.

PETER BALOH

Obrazi

BRANKO MAKSIMOVIC

je študent pravne fakultete v Ljubljani. Končal je gimnazijo v Mariboru in bil v tem času stalni sodelavec Katedre. Največ je objavljaval v kulturni rubriki. Branko Maksimović objavljuje tudi pesmi in prozo v slovenskih revijah. Danes objavljam odlomek iz doljšega proznega teksta v katerem je avtor pokazal, da zna odlično opazovati življenje.

Prevleke na sedežih so bile polne madežev in zrak v oddelku je bil soparen. Vsa sreča, da je imel njegov sedež srečno Številko. Seštel je številke v številu 184 in dobil 13, ta mu je prinašala srečo. Ura je bila že dve popoldne, vendar sreča še ni prišla. In potnica ob oknu je držala za roko smrkavega fantiča, kadar je posmrkal, je izvlekla iz torbice robec s čipkami in ga obrisala pod nosom. Sicer je nepremično zrla vanj in v obeh očeh je imela solze. Jokati ni smela, saj je v razburjenju vzela samo en robec, ta pa je bil že moker. Potnik s številko 184 je opazoval potnico in z napetostjo čakal, kdaj bo planila v jok. Že nekajkrat je ugledal, kako se ji krčilo gube ob nosu, pojavile pa so se ji na podbradku. A zajokati ni in ni hotela. Ni ji želel nesreče, saj je ni poznal, jok bi mogel biti preteza, da bi stopil na hodnik, si prizgal cigaretino in štel drogovo ob progji. S sedeža ni ničesar videl, saj so bila okna praska in tudi sonce je sijalo v oči. Gledal je torej potnico, potnica svojega sina (vsaj mislil si je, da je njen sin), sinu pa so nedvomno ugajali potnikovi čevlji. Bili so angleški model, takšni z luknjami in debelimi podplati, najprimernejši za potovanje. Bili so tudi pršni. Fantič je strmel v čevlje in le kadar mu je mati šla z robcem pod nos, jih ni videl. Visoko je dvignil glavo, da bi preko roke lahko nadzoroval par čevljev. Potniku je bilo neugodno in prekrižal je noge. En čevelj je tako skorajda skril pod klop, zato pa je drugi bil tik pred konico fantičevih sandalov. Mali je bil presenečen in pomigal je s palcem pod belimi dokolenkami. Kakor da bi pes dvignil smrček, ko kaj zavaha. Konici obeh čevljev so bili nekaj časa pri miru, potlej pa so se dečkoviti sandali približevali. Bil je že čisto blizu, malodane se je dotikal. Takrat je dvignil glavo, pogledal sopotnika v oči (bile so hladne), potlej pa ga z vso silo brcnil, a pogleda ni umaknil. Potnik je bil presenečen in tudi bolelo ga je, saj je fantič zadel prav kurje oko. Nakremil se je (hotel se je nasmehnil) in odprl usta (mislil je, da hoče dečko navezati z njim pogovor), vendar si je premisli. Vstal je, se nasmehnil sopotnici (češ, kakšni so otroci, saj ni nič hudega) in odprl vrata na hodnik. Okno nasproti vrat je bilo odprt in vanj je hušnila sveža sapa. Zaprl je vrata za seboj.

Z rokami se je naslonil na okno, glavo položil na dlani. Vlak je vozil s precejšnjo hitrostjo, tako da je ob progji videl le raznobarvne črte, če pa je pogledal pozorneje, se je iz črt izluščilo poljsko cvetje in trave. Cebel in mravelj ni videl, zagledal je Manjin obraz. Ni ga razločil povsem natanko, razbral je samo osnovne črte: njene oči, sestavljene iz ponosa in prezira, oster nos in ustnice. Spomnil se je, da je njene ustnice primerjal z dateljni; kadar je bila Jezna, so se ji ustnice začrtale v ozek datelj. Tako rad je jedel dateljne. A Manja tega ni razumela. Vsakič, ko se je približal njenim usnam, so se ji razlezle v nasmeh in bila je podobna kravi. Tako sta se približevala in odtujevala, dokler ni slednjic doumel nesmisla. Potlej se ji je izmikal in redkom sta se videvala.

NAGELJNI ZA SVOJ GROB

Vlak je medtem obstal na manjši postaji z nepomembnim – postajnim načelnikom, ki se je ukvarjal s čebelami, kadar ni po službeni dolžnosti strurno stal ob vlaku. Na klopi ob postajnem poslopu je ždel razcapan starček s košato, neurejeno brado. Zakrivala mu je usta in potnik je lahko samo po rumeni barvi, ki jo je zapustila tobačna žlindra, sklepal, kje se starček hrani. Videti je bilo, kot da bi njegovo glavo obsul čebelji panj. Bil je pristna podoba spokojnosti in zadovoljstva, in če bi potnik imel več časa, bi srčno rad navezel z njim pogovor. Ze večkrat, kadar se je ubadal z živiljenjskimi vprašanji, je sklenil, da bo poprosil za svet kakšnega starejšega človeka. Ti vedo dosti o živiljenju, saj so naredili že ničkoliko napak in so potlej premišljevali, kaj bi morali popraviti. Njihovi odgovori bi mu veliko povedali in izkušenj si ne bi pridobil ob svojih napakah. »Uči se na tujih napakah,« to je bilo eno njegovih živiljenjskih načel, zato je vedno opazoval in tudi marsikaj videl. Komaj je stopal v trideseto leto, izkušenj pa je imel za najmanj deset let več. Vendar se doslej ni razgovoril še z nobenim starcem, razen s starim očetom. Ta mu je klobasal o »svetovni vojski, ki ni bila kar tako, bila je krvava in dosti je bilo mrtvih, vendar je bila zadnja prava vojska. Druga vojska sploh ni bila vojska, bila je klanje. Kdo je že videl, da bi se bojevali otroci in ženske!« tako je ded modroval in vlekel pipo, ki je že zdavnaj ugasnila. Strinjal se je s starim očetom, da lepih vojn ne bo več, a večine mu ni mogel verjeti, zato je vedno okleval pred razgovorom s kakšnim starčkom. Premišljeval je, če mu bo povedal resnico, ali pa bo med pogovorom pozabil, kaj je bila resnica in kaj le domišljija.

Ob starcu, ki ga je ugledal na klopi majhne postaje, se mu je utrnila misel, da bi le-ta morebiti govoril resnico. V svet je namreč gledal tako prostodušno, kot da nima ničesar skrivati in da so mu skrbi deveta brigha. Tej misli je sledila druga: kaj pa, če mu je tudi on malo mar in se z njim sploh ne bi hotel pogovarjati? Zrl je v starca, kakor da bi hotel z njegovega obraza razbraj odgovor na vprašanja, ki so se utrijnala v njem. Starčev obraz je bil sicer zanimiv, odgovora pa mu vendarle ni izdal. Kakor da bi gledal igralca pokra, razlika je bila le v tem, da se starec ni pretvarjal. Vsaj vzroka ni imel.

Zbal se je, da ga bo starec urekel in minute, ko je vlak obstal na majhni postaji, so se mu zazdele daljše kot šestdeset sekund. Končno je lokomotiva potegnila in klop s starcem in njegovimi očmi se je pričela premikati in oddaljevali. Čez nekaj trenutkov je bil že daleč, in če bi hotel videti starca, bi se moral nagniti skozi okno. Tega pa ni storil – raje je gledal pisane proge ob tirih in pozabljal na starca, pozabiti pa ga ni in ne bo mogel.

S hrbotom se je raje obrnil proti oknu in spominu na starca. Sedaj je znova videl otroka v svojem oddelku. Dečko je nepremično sedel in ga gledal. Po vsej verjetnosti že ves čas, zato se je potnik s sedeža številka 184 počutil neprjetno. Potegnil je vrata in stopil v oddelek. Pripraviti se je moral, saj na prihodnji postaji izstopi. Vsaj sprevodnik mu je tako rekel in bil je začuden: »A, Poljane, četrta postaja.« Najbrž zaradi umobolnice, ki je v Poljanah. Toda, ali sem videti kot norec, da je napravil tako osupel obraz, je pomisli potnik.

Brž ko je sedel, se je potnica nagnila k njemu in mu zašepetala, da mu je zašumelo v ušesih: »Nikarite ne bodite hudi, zaradi tistega prej namreč. Veste, ni čisto pri pravi pameti. Sedaj ga peljem v zavod. V Poljane. Prej sem sišala, ko ste vprašali sprevidnika, da greste tudi vi v Poljane.«

»Da, v zavod.«

»In kakšno obupno vreme imamo. Ni za nikamor. V tej vročini bomo morali pešačiti nekaj kilometrov do gradu. Že sedaj mislim, da se bom skuhalo, ko sam sedim.«

Sopotnica bi vedela povedati še tisoč stvari, če je potnik ne bi ustavil. Ni prenesel takšnih klepetulj, ki ob vročini pravijo, da je vroče. Seveda je vroče, saj vendar čuti pot, ki mu teče pod trajco, zakaj bi se o vročini potlej še sploh pogovarjala. Neumnost! Ce bi vsaj rekla, da ji je mrzlo in da se bo s hojo ogrela, to bi razumel, saj tega ne čuti vsak in je naspoloh zanimivo, da je ob največji poletni pripeki nekomu mrzlo. O tem se že da pogovarjati. Potnik je torej vstal s svojega sedeža 184, segel na polico in previdno dvignil šopek nageljnov, ki jih je v mestu kupil za Manjo. Vedel je, da se je cvetja vedno razveselila in ga je zato včasih prinašal tudi na njune sestanke, kijub temu da je takšno pocetje starmodno. Ni se oziral na druge, samo da je bila Manja vesela in da ga je poplačala z njenim pogledom.

Šopek je bil vsa njegova prtljaga. Rahlo se je priklonil sopotnici in jo s tem pozdravil, njenega sina pa je samo pogledal in ni vedel, kaj bi bilo pametnejše storiti, zato se je nasmehnil. Pozneje mu je bilo žal nasmeha. Dečko je bil vendar slaboumen in pomisli bil lahko, da se norčuje iz njega. Mar blzinil kaj primernejšega: da so krave zelene, ali da naj kar brca v njegove čevlje, če mu je po volji. Saj ga tako ne boli, samo kurja očesa so neprjetna. Toda bilo je prepozno. Nasmeh je že visel v zraku.

Potnik je stopal proti vratom, ko je nekdo pomisli iz svojega oddelka glavo in nekaj trenutkov pozorno gledal za njim, kot da bi se hotel prepričati, da ga spomin ne var, nato pa zaklical: »Končnik! Jaro! Kaj se ne spominjaš, bila sva sošolka. Horvatova je bila razrednica, tista, ki nas je zmerjala s telički. Spomni se, ti si vedno sedel v zadnji klopi in gledal si skozi okno. In Manjo si rad videl. Ne vem, kaj si našel na tej čudakinji. Ali veš, da je znorela in Helena se je poročila; s Stojanom iz sedanjega razreda. Kje pa si ti, da te ni nikjer na spregled?«

Jaro Končnik je stal v hodniku, vendar mu ni bilo do pogovora. Rajka ni nikoli prenašal. Bil je preveč vsiljiv in na vsak način bi rad postal njegov prijatelj. Zato ga je samo začudego pogledal: »Oprostite, verjetno ste se zmotili, jaz se ne pišem Končnik. Zamenjali ste me. Na svidenje.« Po hodniku je prihajala gospa iz njegovega oddelka, zato je hitro stopil proti vratom, da bi se je rešil. Vlak se je zastavljal in na postajnem poslopu je videl napis Poljane. Tukaj ni bilo nobenega starca z brado in tudi vrta z rožami ne. Stopil je skozi čakalnico in pri blagajni vprašal, kje je pot v zavod. Uslužbenec je prišel iz svojega urada in mu pokazal grad na vrhu bližnjega griča: »Tam gori je, ni daleč, kakšne pol ure. Toda danes ni obiskov. Ti so samo ob nedeljah.« Potnik je opazil, da ima uslužbenec steklene oko in zanimalo ga je, če si zvečer vzame oko iz dupline, kot umetno zobovje, recimo. Pomisli je, da najbrž ne bi bilo olikanlo, če bi ga vprašal, zato se je samo zahvalil in odšel. Možkar v modri uniformi je nekaj časa gledal za njim in si mislil svoje, potlej pa se je znova posvetil delu.